

"İŞ, GÜÇ" ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ
"IS, GUC" INDUSTRIAL RELATIONS AND HUMAN RESOURCES JOURNAL

Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak

Yard.Doç.Dr.Ayça DEMİR GÜRDAL
Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Ekim/October 2013, Cilt/Vol: 15, Sayı/Num: 4, Page: 1-26
ISSN: 1303-2860, DOI: 10.4026/1303-2860.2013.0234.x

Makalenin on-line kopyasına erişmek için / To reach the on-line copy of article:

<http://www.isguc.org/index.php?p=article&id=531&cilt=15&sayi=4&yil=2013>

Makale İçin İletişim/Correspondence to:

Yard.Doç.Dr. Ayça DEMİR GÜRDAL / Email: gurdalayca@gmail.com

"İş,Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı; belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşımına katkıda bulunmaktır.

"İş,Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi'nde, 'Türkçe' ve 'İngilizce' olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır. "İş,Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, ulusal ve uluslararası birçok indekste taranmaktadır. (Cabell's Directories, Ebsco Socindex, Index Islamicus, Index Copernicus International, Worldwide Political Science Abstracts, Sociological Abstract, Ulakbim Sosyal Bilimler Veritabanı, ASOS Index)

Editörler Kurulu / Editorial Board

Aşkın Keser (Uludağ University)
K.Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Uygulama / Design

Yusuf Budak (Kocaeli University)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Dr.Şenol Baştürk (Uludağ University)
Yrd.Doç.Dr.Zerrin Fırat (Uludağ University)
Doç.Dr.Aşkın Keser (Uludağ University)
Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Yrd.Doç.Dr.Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Doç.Dr.Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)
Doç.Dr.Gözde Yılmaz (Marmara University)
Yrd.Doç.Dr.Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof.Dr.Ronald Burke (York University - Kanada)
Assoc.Prof.Dr.Glenn Dawes (James Cook University - Avustralya)
Prof.Dr.Jan Dul (Erasmus University - Hollanda)
Prof.Dr.Alev Efendioğlu (University of San Francisco - ABD)
Prof.Dr.Adrian Furnham (University College London - İngiltere)
Prof.Dr.Alan Geare (University of Otago - Yeni Zelanda)
Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University - Litvanya)
Prof.Dr.George Manning (Northern Kentucky University - ABD)
Prof.Dr.Mustafa Özbilgin (Brunel University - UK)
Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University - Avustralya)
Prof.Dr.Işık Urla Zeytinoğlu (McMaster University - Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof.Dr.Yusuf Alper (Uludağ University)
Prof.Dr.Veyssel Bozkurt (İstanbul University)
Prof.Dr.Toker Dereli (Işık University)
Prof.Dr.Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)
Prof.Dr.Ahmet Makal (Ankara University)
Prof.Dr.Süleyman Özdemir (İstanbul University)
Prof.Dr.Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Prof.Dr.Nadir Suğur (Anadolu University)
Prof.Dr.Nursel Telman (Maltepe University)
Prof.Dr.Cavide Uygur (İstanbul University)
Prof.Dr.Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)
Doç.Dr.Arzu Wasti (Sabancı University)

Tarandığı İndeksler / Indexes

ASOS INDEX
CABELL'S DIRECTORIES
EBSCO SOCINDEX
Index ISLAMICUS
Index COPERNICUS Int.
Sociological Abstract
ULAKBİM Sosyal Bilimler
Veritabanı
Worldwide Political Science
Abstracts

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.

Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.

The published contents in the articles cannot be used without being cited.

Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Çocukluk Sosyolojisine ve Sosyolojiye Bakmak*

Yard.Doç.Dr.Ayça DEMİR GÜRDAL

Bülent Ecevit Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Abstract

In this study, it is aimed to have a say on the children who is neglected for a long time in the dominant theoretical trend in sociology which has the structural weight of the macro entities such as 'society, structure, institution'. Since the 1980s, it has been developed by a group of scholars especially in the UK that is called 'new sociology of childhood' aims to make children visible at the sociology. New sociology of childhood has tried to emphasize the capacities of agency of children as well as they are creative subjects. It is assumed that in this study, childhood sociology hasn't been established independently of the main theoretical and methodological framework of sociology. It is aimed to put forward the status of children at the future of childhood sociology and sociology. Sociology in general, as well as theoretical and methodological framework, globalization, social and structural inequalities, poverty, wars, famine, demographic changes, changes in family structure, immigration, considered as the universality-locality of each of the key issues are closely related to the concept of children and childhood, children and makes it possible for the establishment of bilateral ties between childhood and sociology discourse between structural reasons.

Key Words: *Childhood sociology, Childhood, Future of childhood, Future of sociology, Sociology*

Özet

Bu çalışma, sosyolojide hakim bir teorik eğilim olarak varlığını sürdüren 'toplum, yapı, kurum' gibi makro entitelerin yapısal ağırlığı karşısında yeterince kavramsallaştırılmayarak uzun süre ihmal edilen çocuklar üzerine söz söyleme çabasıdır. 1980'lerden itibaren 'yeni çocukluk sosyolojisi' adı altında özellikle İngiltere'de bir grup akademisyen tarafından çocukların öznelliğini ve eylemde bulunabilme kapasitelerini, çocukların yaratıcı özneler oldukları kabulünden hareketle dile getirmeyi amaçlayan çocukluk çalışmaları, aynı zamanda çocukları sosyoloji çatısı altında görünür kılmayı hedeflemiştir. Çocukluk sosyolojisinin, sosyolojinin temel teorik ve metodolojik çerçevesinden bağımsız kurulamayacağı sayılına dayanan bu çalışma, çocukların çocukluk sosyolojisi ve sosyolojideki mevcut yerlerinden hareketle gelecekteki yerlerinin neresi olabileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Teorik ve metodolojik genel çerçevesinin yanısıra sosyolojinin; küreselleşme, sosyal ve yapısal eşitsizlikler, yoksulluk, savaşlar, açlık, demografik değişimler, aile yapısındaki değişimler, göçmenlik, evrensellik-yerellik gibi ele aldığı temel konuların her birinin çocuklar ve çocukluk kavramı ile yakından ilişkili olması, çocuklar ve çocukluk söylemi ile sosyoloji arasında karşılıklı bağların kurulmasını olanaklı kılan yapısal nedenler arasındadır. Çocukluk sosyolojisinin sosyoloji ile, çocukların ve çocukluk kavramının özelde çocukluk sosyolojisi ve genelde sosyoloji ile karşılıklı inşa edilen teorik, metodolojik ve yapısal ilişkililiği; çocukluk sosyolojisinin ve sosyolojinin bugünkü/mevcut durumlarından, temel sorun/tartışma alanlarından hareketle çocukların; çocukluk sosyolojisi ve sosyolojinin geleceğindeki yerlerinin neresi olabileceğini ortaya koymayı olanaklı kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocukluk sosyolojisi, Çocukluk, Çocukluğun geleceği, Sosyolojinin geleceği, Sosyoloji

* Bu çalışma, 07-11 Haziran 2012 tarihinde Bursa'da düzenlenen *International Interdisciplinary Social Inquiry Conference-2012*'de sunulan "Sosyolojinin İhmal Edilen Kategorisi Çocuklar Üzerinden Sosyolojinin Geleceğini Tartışmak" isimli bildirinin gözden geçirilmiş ve genişletilmiş halidir.

GİRİŞ

Çocukların çocukluk sosyolojisi ve sosyolojideki mevcut durumlarından hareketle; çocukluk sosyolojisinin ve sosyolojinin geleceğinde yerlerinin neresi olabileceğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma, sosyolojide uzun süre ihmal edilen çocuklar üzerine söz söyleme çabasıdır.

Çocukların sosyolojide uzun süre ihmal edilmeleri; 19.yy'ın hakim epistemolojik (pozitivizm) ve ontolojik (holistik) yaklaşımları ile Fransız Devrimi ve Sanayi Devrimi gibi önemli toplumsal, ekonomik, kültürel ve politik dönüşümlere yol açan iki tarihsel olayın karmaşık etkileşiminin bir sonucudur. Sosyolojinin modern toplumu açıklamaya yönelik öncelikli teorik ilgisi sebebiyle, sadece çocuklar değil yetişkinler (özellikle kadınlar) de ana gövde sosyolojisinin merkezinde kendilerine yer bulamamışlardır. 19.yy klasik sosyolojisinin toplum fikri, "araçsal rasyonaliteyi muhafaza eden modernitenin kalbi" olmuş ve toplum, "bütünleşmeyi veya birleşmeyi sağlayan karşılıklı bağımlı mekanizmalar dizgesi" (Touraine 2007:184-185) olarak tanımlanmıştır. 'Yapı', 'kurum' ve 'sistem' gibi holistik entiteler karşısında genel olarak bireylerin ve elbette özde çocukların varlığı topluma bağlı olarak tanımlanmıştır. Çocukların teorik ve metodolojik bir söylemle ana gövde sosyolojiye eklenme ve maruz kaldıkları teorik ilgisizliğin ilgiye dönme çabaları 1997'den itibaren 'yeni çocukluk sosyolojisi' (James ve diğ., 1998; James ve Prout 1997; Jenks 1996) adıyla olanaklı hale gelmiştir. Çocukların sosyolojinin ilgisini çekmesi, 20.yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren sosyolojideki hakim epistemolojik (pozitivizm) ve ontolojik (holistik yaklaşım) geleneğin; fenomenoloji, sembolik etkileşimcilik, etnometodoloji gibi bireylerin eylemde bulunarak, sembol ve anlam üretmek içinde yaşadıkları sosyal gerçekliği inşa eden sosyal aktörler olduklarını ileri süren epistemolojik yaklaşımlar ve aksiyonel ontolojik yaklaşımlar tarafından eleştirilmesiyle olanaklı olmuştur. Yeni çocukluk çalışmaları; klasik sosyolojide toplumun düzenli ilerlemesi amacına hizmet

eden rol oyuncusu ajanlar, gelecek için başarılı sosyalizasyon süreçlerini tamamlamaları gereken pasif bireyler biçiminde tanımlanan çocukları, sosyolojide görünür kılma amacını hedeflemiştir. "Yeni çocukluk sosyolojisi çocukların yaşam dünyalarını anlamayı amaç edinir" (Wells 2009:14).

Yeni çocukluk sosyolojisi Amerika ve Avrupa'da ciddi bir sosyolojik çalışma alanı olarak kabul edilmiş olmasına rağmen ülkemiz sosyolojisinde akademik bir alan olarak yeterli ilgiyi görmemektedir. Çocuklar ve çocukluğa yönelik ilginin yetersiz oluşu, Türkiye'de klasik sosyoloji anlayışının derin köklerinin, her ne kadar kırılmalar olsa da, 21.yy'da halen gücünü göstermesinin bir sonucudur. Bizler için "devlet, toplum, kültür gibi total kavramların suigeneris" (Çelebi 2001:2) olması sosyoloji yapma tarzlarımız kadar sosyolojinin inceleme nesnesi olarak hangi konuları seçmemiz gerektiğini etkileyecek biçimde zihinlerimizde kodlanmış durumdadır. Çocuklar ve çocukluk kavramı üzerine sosyolojik bir söylem geliştirememiş olmamız; -ayrı bir tartışmayı oluşturacak kadar pek çok nedeni kapsamakla birlikte bu çalışmada vurgulanması tercih edilen neden olarak- biz sosyologların, zihinlerimizin kalıplarını yıkarak sosyolojik imgelemi zihinsel ve pratik düzlemde gerçekleştirilememiş olduğumuzun, zihinlerimizi henüz yeterince özgürleştirememiş olduğumuzun göstergeleridir. Bu açıdan çalışma, çocukluk sosyolojisi ve sosyolojinin mevcut durumunu, her iki alandaki temel tartışma noktaları (sorunlar ve öneriler) çerçevesinde ele alarak çocukların; bir yandan sosyolojinin geleceğinde yerlerinin neresi olabileceğini diğer yandan çocukluk sosyolojisinin geleceğinde ele alınma biçimlerinin ve teorik-pratik statülerinin ne olabileceğini ortaya koyması açısından katkı sunmayı hedeflemektedir.

SOSYOLOJİ, ÇOCUKLAR VE ÇOCUKLUK

KLASİK SOSYOLOJİYE KISA BİR BAKIŞ

Çocukların sosyolojide ve özellikle klasik sosyolojide ihmal edilmiş oldukları gerçeği, çocukluk sosyolojisi alanında çalışanlar tarafından açıklıkla kabul edilmiştir (Prout 2005; James ve Prout 1997; Corsaro 1997; Jenks 1996; Qvortrup 1997; Ambert 2001; Mayall 2001; Turmel 2008; Waksler 1994b; Woodhead 2009). Bu yazarlar somut, cisimleşmiş, maddileşmiş birey ya da bireysel aktör olarak tanımlanan 'çocuk'ların (James 2004; Woodhead 2009; Gittins 2009) ve sosyal, kültürel, tarihsel bir inşa, bir kültürel tasarım, bir söylem ve daha genel ve soyut bir kavram olarak 'çocukluğun' (Ariès 1962; James 2004; Woodhead 2009; Gittins 2009; James ve Prout 1997) sosyolojide ihmal edilmiş olmasını, genel olarak sosyolojinin tarihsel gelişimi ve modernlikle ilişkilendirerek açıklarlar.

Klasik veya geleneksel olarak da adlandırılan 19.yy sosyolojisi, sosyolojinin 'klasikleşmiş' pek çok çekirdek ikiliğinden birisi olan 'yapı-eylem(lilik)' ikiliğine yönelik teorik duruşunu yapıdan yana bir tercihle inşa eder. 19.yy sosyolojisinde 'yapı' ağırlıklı bir 'toplumsal gerçeklik' anlayışının tercih edilmiş olması, sosyolojinin; modernliğin epistemolojisini oluşturan pozitivistimin ilkeleri doğrultusunda kurulacak modern toplumun bilimi olarak karakterize edilmesinden kaynaklanmaktadır. "Modernlik, sosyolojinin temel ilgi alanıdır" (Giddens 1991:207). "Klasik sosyoloji şüphesiz ki bir modernite sosyolojisidir" (Thomas ve Walsh 1998:371).

Sosyolojinin modern toplumun bilimi olarak kurulmasında Fransız Devrimi ile Sanayi Devrimi'nin geleneksel hayat tarzlarına yönelik kırıcı ve dönüştürücü etkileri önemli rol oynamıştır. Fransız Devrimi sonrasında "anarşiye yakın görünen bir toplumun içinde yazmakta olan" (Swingewood 1998:61) ve geleneksel hayat tarzlarının giderek çözülmesine tanıklık eden Comte, doğayı

evrensel yasalarla açıklama ve kontrol etme gücüne sahip doğa bilimlerine benzer bir bilimi toplum için tesis edebilirse, geleneksel toplumdaki modern topluma geçişin yarattığı sıkıntıların giderilebileceğine inanıyordu. Sosyoloji böylelikle Comte tarafından yeni bir toplumsal örgütlenme biçimi olan modern ve rasyonel 'toplum'un pozitif bilimi olarak kurulmuş ve 'toplum' sosyolojinin nesnesi kılınmıştır. "Comte toplumu temel gerçeklik olarak" (Keat ve Urry 1994:89) görmüştür. "Sosyolojinin özgün konusu bir bütün olarak toplum; toplumsal bir sistem olarak tanımlanan toplumdur" (Swingewood 1998:63). "Sosyoloji; kurumların bilimi, kökenleri ve işlevleri biçiminde tanımlanabilir" (Durkheim 1998:71).

Toplum, pozitivist epistemoloji doğrultusunda gözlem, deney ve karşılaştırma yoluyla açıklanabilir. Doğa bilimlerinde olduğu gibi topluma özgü toplumsal yasalara ulaşarak geleceğe yönelik kestirimlerde bulunmak ve böylelikle olası çözümlere, kırılmalara, bozulmalara karşı toplumun bütünlüğünü ve düzenini korumak olanaklı hale gelir. Comte'a (1998:197) göre "hiç bir gerçek düzen, ilerlemeyle tamamen uyumlu değilse kurulamaz ve hiç bir büyük ilerleme de düzenle bütünleşememişse başarıya ulaşamaz". "Bütün ve sosyal sistemin parçaları arasında daima kendiliğinden bir uyum olmalıdır" (a.e.226). Söz konusu uyum, olası her türlü bozucu etkiye karşı korunmalıdır. Her ne kadar sosyolojinin temel görevi toplumsal yasaları ortaya koyarak toplumun kontrol edilebilir doğasını yakalamak da olsa düzen ve dengeyi bozabilecek etkiler de dikkate alınmalıdır. Olası bozucu etkiler sadece yapısal kaynaklı değil aynı zamanda arzuları, beklentileri, çıkarları, duyguları, bencillikleri, hazları, düşünceleri, korkuları, tutkuları, heyecanları kısaca tüm öznellikleri ile var olan toplum üyelerinden de kaynaklanabilir. O halde öyle bir toplumsal sistem ve düzen kurulmalıdır ki toplum üyeleri de sistem ve düzenin gereklerine göre tanımlanarak, pozitivist ilkelere uygun modern bir toplum kurgusu ile uyumlu olsunlar ve düzene hizmet edebilsinler. Bu amaçla "Düşünceler Duygulardan önce, Duygular Eylemlerden önce düzenlenmelidir" (Comte 1908:23).

Sosyoloji ile inşa edilen "bu yeni yapı yalnızca ve yalnızca toplumsal düzenin ve toplumsal konsensüsün çıkarlarına yönelik olacaktır" (Swingewood 1998:61). Böyle bir çerçevede bireylerin var oluşları topluma bağlı olarak tanımlanır. Sosyoloji "19.yüzyıl boyunca modern toplumun sosyolojik modellerini ya da modern sosyoloji tarafından inşa edilen toplum modellerini ortodoks bir modern sosyal teori çerçevesinde işaret eder" (Bauman 2001:173). Teori ortodoks karakterli olunca, ortodoks yapı anlayışı çerçevesinde bireyler de ortodoks bir karakterde inşa edilirler. Bu doğrultuda, insan davranışı yapısal olarak üretilir; sosyal olgular toplum üyelerinin davranışlarını belirler; yapılar ve kurumlar insanların neyi yapabileceklerini, neyi yapamayacaklarını ve gerçekte ne yapmaları gerektiğini belirler; birbirlerinden farklı olmalarına rağmen tüm insanların tipik olarak aynı yapısal ve kurumsal pozisyonlarda birbirlerine yönelik aynı tür davranışlarda bulunduğu düşünülür; yapılar ve kurumlar sosyal hayatı düzenleyici bir rol oynarlar. Her bir birey toplum içinde farklı bir rolü yerine getirir. Bireyler nasıl eylemde bulunabileceklerini belirleyen roller formu içinde özel pozisyonlarda yer alırlar. Zira roller toplumun temel yapılarıdır ve karşılıklı beklentilere göre birleşerek bir sistem oluştururlar (Walsh 1998a; Walsh 1998b; Thomas ve Walsh 1998; Murphy 2000). Toplumun üyeleri olarak çocuklar da böyle bir çerçeve içinde düşünülmüş ve onlar da yetişkinler gibi 'Yapı'nın ağırlığı, 'Yapı'nın epistemolojik, ontolojik, tarihsel, politik ve toplumsal önceliği karşısında, yapının gereklerine/çıkarlarına/beklentilerine göre belirlenen bir söylem alanında inşa edilerek sosyolojik ana ilginin dışında bırakılmışlardır.

ÇOCUKLUĞUN KEŞFİ

Modernliğin dikotomik/düalist-Kartezyen felsefesi aslında çocukluk sosyolojisi yazınında çocukların ve çocukluğun sosyoloji içerisinde merkezi yer edinmemiş olmasının neredeyse geçerli tek nedeni olarak ele alınır. Prout

(2005:62-63) çocukluk sosyolojisinin 19.yy sosyoloji anlayışı çerçevesinde modernist sosyolojinin 'dikotomileri' temelinde kurulduğunu belirtir. Modern 'çocukluk-yetişkinlik' dikotomisi, modern sosyoloji anlayışı temelinde şekillenen çocukluk sosyolojisinin merkezi dikotomisi olarak kurulmuştur. Çocukluk ile yetişkinlik arasında bir karşıtlık ilişkisi kurulması; çocukluğun yetişkinlikten farklı bir hayat evresi olduğu ve çocukların da yetişkinlerden farklı oldukları kabulüne dayanır. Çocukların yetişkinlerden farklı olduklarının tarihsel, kültürel, sosyal ve teorik düzlemdeki kavramsal karşılığının adı 'çocukluk'tur. 'Çocukluk' kavramının Fransız tarihçi Philippe Ariès tarafından modern bir 'keşif' olarak görülmesinin nedeni; çocukların yetişkinlerden farklı olduklarına yönelik farkındalığın modernlikle birlikte gelişmiş olmasıdır. Söz konusu farkındalığa sahip oluş çocukluk kavramını bir keşif haline getirirken söz konusu farkındalığa sahip olmayış çocukluk fikrinin yok olduğuna ilişkin iddiaya kaynaklık etmektedir: "Ortaçağ'da çocukluk fikri yoktu". Ortaçağ'da çocukların yetişkinlerden farklı olduklarına, yetişkinlerden farklı davranılmasını gerektirecek kendilerine özgü doğalarının olduğuna yönelik bir 'farkındalığın' olmaması, Ariès'in çocukluk fikrinin olmadığına ilişkin iddiasının kökenini oluşturur. Ariès'e (1962:128) göre:

"Ortaçağ toplumunda çocukluk fikri yoktu; bu, çocukların ihmal edildiğini, terk edildiğini/ bırakıldığını ya da küçümsendiğini ileri sürmek değildir. Çocukluk fikri, çocuklara yönelik duygusal yakınlık ve ilgi ile karıştırılmamalıdır: (çocukluk fikri) çocukluğun özel bir doğası olduğuna ilişkin bir farkındalığa karşılık gelir, ki bu özel doğa; çocuğu yetişkinden, hatta genç yetişkinden dahi, ayırır. Ortaçağ toplumunda bu farkındalık yoktu. Bunun içindir ki çocuk yetişkin toplumuna aitti".

Ariès, Ortaçağ toplumunda çocuklarla yetişkinler arasında modernliğin kurduğu türden bir ayrım olmadığını belirtir. Çocuklarla yetişkinler arasında modernliğin kurduğu türden bir ayrımın olmaması; çocuklarla yetişkinlerin hayatı, benzer tutum ve davranışlarla deneyimlediklerini ifade eder. Çocuklar ve yetişkinler arasında hayatı deneyimleme pratiklerinde herhangi bir farklılaşmanın olmadığını anlamlandırır. Gander ve Gardiner'in (2001:28) sözleriyle:

"(Ortaçağ'da) Çocuk beş ile yedi yaşlar arasında yetişkin dünyasına bütün yönleriyle girerdi. Çocuklar, yetişkinlerle aynı oyunları, öyküleri, oyuncakları, şarkıları ve giyim tarzlarını paylaşırlardı. Aynı zamanda kumar oynama, içki içme, şaka yapma ve çalışma alanlarını paylaşırlardı...aile yaşamı bugünkü gibi mahrem değildi. Bebekler ve çocuklar bazen cinsel açıdan kötüye kullanılır, cinsel eylemleri izlemelerine ve zaman zaman da bunlara katılmalarına izin verilirirdi" .

Çocukların yetişkin dünyasına yedi yaş dolaylarında katılmalarının kriteri, yanlarında anne ya da bakıcıları olmadan birşeyler yapabilme kapasitesine sahip oldukları inancıydı (Ariès 1962:411). Bir başka deyişle herhangi bir yetişkinin gözetimine ihtiyaç duymadıklarına inanıldığı andan itibaren çocuklar, 'kimseye özel bir varlık alanı tanımayan kalabalık ve kolektif bir hayatı' (a.e.) yetişkinlerle birlikte yaşama pratiğini deneyimlemeye başlıyorlardı.

Ariès, "Centuries of Childhood" (1962) adlı kitabında dile getirdiği 'Ortaçağ'da çocukluk yoktu' iddiasını, Ortaçağ sanat eserlerinde çocuk temsillerinin olmayışına dayanarak geliştirmiştir. Yazılı metinler ve görsel sanat eserleri Ariès'in iddiasını desteklemede yararlandığı temel kaynaklar olmuştur. Örneğin; dönem tablolarında çocuklar, kendilerini yetişkinlerden farklılaştıracak biçimde resmedilmemiş aksine yetişkinlerin kıyafetleri içinde, yetişkinlere özgü yüz ifadeleri ve tutumları ile adeta küçük yetişkinler olarak ele alınmışlardır. "Çocuk kundak elbiselerinden kurtulur kurtulmaz kendi sınıfındaki erkek ve kadınlar gibi

giydirilirdi. Ortaçağ'da her yaştaki insan, aralarında ayrım gözetmeksizin giyinirdi, Ortaçağ kıyafetleri çocuğu yetişkinden ayırmamaktadır" (a.e. 50).

Ariès'e göre Ortaçağ tablolarında çocuklar, kendilerini yetişkinlerden ayıracak yüz ifadeleri ya da diğer özellikleri bakımından farklı tasvir edilmemişlerdir. Örneğin geç 12.yy ve erken 13.yy tablolarında Ariès (a.e. 33) henüz yeni doğmuş bir bebeğin karın ve göğüs kasları ile resmedildiğini, bebek ve çocukların pek çok tabloda yetişkinler gibi kaslı temsil edildiklerini belirtmiştir. 16. ve 17.yy, modern çocukluk fikrinin oluşmaya başladığı yıllar olmasına rağmen Ariès'e (a.e. 100) göre henüz "17.yy başlarında modern çocukluk fikrinin olmadığını gösterecek" önemli bir belge bulunmaktadır. O da IV. Henri'nin doktoru Heroard tarafından tutulan ve XIII. Louis'nin hayatını anlatan günlüktür. Günlükte şu ifadeler yer almaktadır: "Louis henüz bir yaşında bile değilken bakıcısı, Louis'in penisi ile oynadığında gülmekten katılır, hemen sonra da davranışı taklit edermiş. Louis bir yaşına geldiğinde herkesin penisini öpmesini istemiş. Bu, herkesi eğlendirmiş". Cinsel organın gösterilmesi, öpülmesi, dokunulması ve cinsel organlar hakkında konuşulması biçiminde döneme ait 'cinsel şakalar'ın oldukça yaygın olduğunu görüyoruz. İlerleyen yaşlarında da Louis'in kıyafetini kaldırıp penisini gösterdiğini, 5-6 yaşlarında bakıcısını kırbaçladığını ve bakıcısının kaba etlerini rahatlıkla gördüğünü ve üzerine konuştuklarını öğreniyoruz. Yetişkin ve çocuk arasında mahremiyetin olmaması, "çocukların mahrem bölgeleriyle oynama pratiğinin yaygın bir gelenek olması" (a.e.103) 17.yy başlarına kadar bir çocukluk fikrinin Avrupa'da oluşmamış olduğunu, Ariès'e düşündürtecek nedenler arasında gelmektedir.

Postman (1995:28-30) da Ortaçağ'da en azından bizim modern anlamda anladığımız ayıp duygusunun olmadığını belirterek cinsel dürtüleri gizleme düşüncesinin yetişkinlere yabancı olduğunu, çocukları cinsel sırlardan koruma fikrinin bilinmediğini ve Ortaçağ'da yetişkinlerin çocukların cinsel organlarıyla oynamasının oldukça serbest olduğunu dile getirir.

Modern çocukluk, modern bir dünya yaratma tasarımının izlerini taşır. Modernlikle aynı kökleri paylaşan 'çocukluğun keşfi 13.yy başlamış, 16. ve 17.yy'da gelişerek' (Ariès 1962:47) modern çocukluk kavramının temelini oluşturmuştur. "Bilim, ulus-devlet ve dinsel özgürlük ile birlikte hem toplumsal bir yapı hem de psikolojik bir koşul olarak çocukluk 16.yy esnasında oluşmuş ya da ortaya çıkmıştır" (Postman 1995:8). Özellikle 16.yy'dan itibaren modernliğin epistemolojik ve ontolojik ön koşullarına paralel bir gelişim gösteren ekonomik, sosyal, politik, dinsel, kültürel ve toplumsal nedenler, modern çocukluk kavramının ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır: ulus devletlerin yükselişi, politik gücün dinsel meşruluk yerine insanlar arası sözleşmelerle sekülerleşmesi, pazara dönük üretim temelinde sanayileşme, işbölümü, kentleşme, nüfus hareketlilikleri, modernliğin ekonomideki görünümü kapitalizmin gelişmesi, özel mülkiyet, emek süreçlerindeki değişimin yanı sıra modern bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte özellikle çocuk pedagojisinin, çocuk sağlığının, çocuk psikolojisinin gelişimi ve okullaşma olgusu (Gander ve Gardiner 2001; Ariès 1962, Prout 2005; Postman 1995) çocukların kendilerine özgü doğalarına yönelik bir farkındalık yaratarak modern çocukluk kavramını inşa etmiş, çocukluk-yetişkinlik karşıtlığının tarihsel ve toplumsal nedenlerini oluşturmuştur.

Modernliğin yukarıda belirtilen genel çerçevesi içinde gelişen çocukluk kavramı, modernliğin pozitivist ve kartezyen doğasının etkisini taşıyan kategorik bir çocukluk kabulüne karşılık gelir. Bir başka deyişle modern çocukluk kavramı Batı'da tüm çocukları kapsayan tarihsel, kültürel ve sosyal bir söylem olarak inşa edilmemiştir. Modern çocukluk kavramı belirli çocuk kategorilerini (alt sınıf çocukları) dışta bırakan ve belirli çocuk kategorilerini (orta ve üst sınıf) içeren sınıf temelli bir inşa olarak gelişmiştir. Bir başka deyişle modern çocukluk kavramı orta sınıf özelinde inşa edilmiştir (Ariès 1962; Gittins 2009). Sanayi Devrimi sonrası orta sınıfların ve sosyal kategorilerin (kadınlar-çocuklar, kızlar-erkekler gibi) oluşması, orta sınıf ailesinin ve domestik ideolojinin gelişimi (Gittins 2009),

çocuklara aile içinde sevgi, şefkat ve ilgi göstermeye yönelik duygusal tutumların gelişmesi, ailenin sadece isim ve mevki veren bir kurum olmak yerine dinin ahlaki yönlerini ortaya çıkaran ahlakçıların gayretiyle çocukların bedenlerini ve ruhlarını şekillendiren moral ve manevi işleve sahip olması, ailelerin Tanrıdan önce kendi çocuklarının ruhlarından ve bedenlerinden sorumlu olduklarına yönelik inancın gelişimi, masumiyetin çocukluğun temel bir kavramı olarak kabul edilmesi (Ariès 1962), aile içinde mahremiyetin gelişimi (Postman 1995), çocukluk kavramının orta sınıf temelindeki inşasının önemli tarihsel nedenleridir.

Modern çocukluk sadece üst ve özellikle orta sınıf temelinde gelişerek sınıfsal bir ayrımı çocukluk üzerinden inşa etmekle kalmamış aynı zamanda toplumsal cinsiyetçi bir inşanın da temeli olmuştur. Çocukluk, öncelikle erkek çocukları kuşatmıştır:

"17.yy'da soylu ya da orta sınıf fark etmeksizin çocuklar, yetişkinler gibi giydirilmemeye başlandı. Bu durum 17.yy başında sayısız çocuk portresinde hemen ilk bakışta görülebilir...Bu değişikliğin kızlardan çok erkekleri etkilediğini belirtmemiz gerekir. Çocukluk fikri öncelikle erkek çocuklara fayda sağlamıştır, kızlar çok daha uzun bir süre kendilerini yetişkinlerle bir arada tutan geleneksel hayat tarzını devam ettirmişlerdir. Bu, orta sınıf ya da aristokratik aileler için doğrudur. Köylü ve zanaatkar çocukları, köyün yeşillik alanlarında, kent sokaklarında, esnaf atölyelerinde, hanlarda ve büyük evlerin mutfaklarında oynayan çocuklar, yetişkinlerle aynı kıyafetleri giymeye devam ettiler. Kıyafet ya da çalışma ya da oyunda yetişkinler ve çocuklar arasında ayırım yapmayan eski tarz hayat tarzını korudular" (Ariès 1962:50, 61).

Görüldüğü gibi 16. ve 17.yy'da, en azından orta ve üst sınıflarda, bebek ya da çocukların yetişkinlerden ayrı olduklarını gösterecek özel kostümler giymeleri, çocukların ve özellikle erkek çocuklarının kostümlerinin özelleşmesi çocuklara yönelik genel tutumda gerçekleşen değişime tanıklık etmiş ve bu tutum değişikliği çocukluk kavramının keşfinin

göstergesi olmuştur (a.e.129). Ancak "üst ve orta sınıf 1700'lere gelindiğinde ayrı ve biçimlendirici bir dönem olarak çocukluk kavramını kabul ederken yoksullar arasında eski tutumlar kaldı ve çocuklar yetişkinlerin dünyasını paylaşmayı sürdürdüler" (Gander ve Gardiner 2001:32).

Modern çocukluk anlayışı, çocukların kamusal alandan yavaş yavaş çekilmesine neden olmuştur. Burada özellikle iki kurum önemli rol oynamıştır: aile ve okul. Bu açıdan aslında "modern çocukluk pek çok alanda gerçekleştirilen işbölümü ile ortaya çıkmıştır" (Prout 2005:35). Özellikle "okula başlama ve ücretli işten çocukların uzaklaştırılması" (a.e.36), eğitimin ve okullaşmanın gelişimi, modern çocukluk kavramının oluşmasında etkili olmuş, evrensel ve modern bir çocukluk idealini inşa ederek çocukları kamusal alanda belirli mekanlarla sınırlayarak Ortaçağ toplumlarında Ariès'in ileri sürdüğü kamusal ve yetişkin yaşamının her alanında bulunan çocuk algısını tersine çevirmiştir. Çocukların okul ve aile ile sınırlanan mekanları, çocukların yetişkinlerden farklılıkları esasında ayrılaşmalarının sonucudur.

Postman'a (1995:31) göre çocukluk fikrinin oluşmasındaki en önemli gelişme; 16.yy'da matbaa aracılığıyla biçimlenmeye başlayan yeni bir iletişim ortamıdır: Matbaa ile yazılı ürünlerin basımı ve çoğaltımı 'okuma yeterliliğine dayanan' yeni bir yetişkinlik tanım(laması) ve buna karşılık 'okuma yetersizliğine dayalı' yeni bir çocukluk anlayışı yaratmıştır. Matbaanın ve 17.yy'da özellikle ahlakçıların ailelere, çocuklarının -kızlar da dahil olmak üzere- henüz hayat için hazır olmadıklarını ifade ederek okullarda belli bir disiplinle eğitime tabii tutulmaları yönündeki söylemleri (Ariès 1962) çocukları yetişkin dünyasından ayırmıştır.

Çocuklara yönelik farkındalığın gelişimi modernlikle birlikte gerçekleşmiş ve çocukluk kavramı 'modern' bir kavram olarak kurulmuştur. 19.yy sosyolojisi de tarihsel olarak hazır bulduğu çocukluk kavramının içeriğini yetişkinliğe karşıt ama yetişkinlerin bakış açısından kurmuş ve çocukluk sosyolojisini 'gelişme' ve 'sosyalizasyon' kavramları

temelinde kavramsallaştırarak çocukları yapı dolayımında tanımlamış ve yapının bireye göre olan baskınlığını çocuklar üzerinden meşrulaştırmıştır.

KLASİK SOSYOLOJİNİN ÇOCUKLARI VE ÇOCUKLUĞU KAVRAMSALLAŞTIRMA TARZI

Modern yetişkinlik-çocukluk dikotomisine diğer modern dikotomiler de eşlik ederek çocukların yetişkinler dünyasındaki ve elbette sosyolojideki ihmal edilmişlikleri daha da keskinleştirilmiştir (Prout 2005; Jenks 1996; Boyden 1997; Turmel 2008): kamu-özel, kültür-doğa, rasyonel-irrasyonel, bağımsız-bağımlı, aktif-pasif, yetenekli-yeteneksiz, çalışma-oyun gibi. Kamu, kültür, rasyonel, bağımsız, aktif, yetenek, çalışma ile nitelenen özellikler yetişkinleri karakterize etmektedir. Özel, doğa, irrasyonel, bağımlı, pasif, yeteneksizlik ve oyun ise çocukları karakterize etmektedir. Bu karşıtlıklar Batı düşünce tarihinin kendini var ettiği temel karşıtlıklardır ve dünyayı okuma çabalarına eşlik eden pozitivist epistemoloji ve holistik ontolojilerin sosyal gerçekliği iç-dış ayırımına bölerek inşa etmesinin sonucudur. Yetişkin-çocuk, yetişkinlik-çocukluk arasında kurulan bu karşıtlıklar aslında kadın ve erkek arasında kurulmuş-kurulan karşıtlıklara benzemektedir. Çocuklara karşı yetişkinlerin, yetişkinler içinde ise kadınlara karşı erkeklerin iktidarını ve gücünü rasyonalize eden bir dünya ve toplum tasarımı yansıtmaktadır. Kadınlar gibi çocuklar da ihmal edilmişlikleriyle, zayıflıklarıyla, iktidar etme gücünden yoksun oluşlarıyla, bağımlılıklarıyla 'toplumsal' nesnelere biçiminde tarihsel, sosyal ve kültürel olarak sürekli inşa edilmişlerdir. Sosyolojinin de bu anlamda kendisini yetişkinlerin ve erkeklerin dilinden şekillendirdiği açıktır. Bu yönüyle de sosyoloji çocuğa karşı yetişkinlerin, kadınlara karşı ise erkeklerin dilinden kurulan sosyal gerçekliğin kategorik çehresi olarak işlev görmüştür.

Çocukların ve çocukluk kavramının sosyolojide ihmal edilmiş olmasının bir diğer nedeni 19.yy ve erken 20.yy'da biyoloji ve psikolojinin 'doğa(l)' üzerindeki paradigmatik işbirliklerini 'gelişim' kavramı üzerinde tesis etmeleridir. "Erken 20.yy'da gelişim psikolojisi

çocuk çalışmalarında baskın bir paradigma" haline gelmiştir (Kehily 2009:8). Gelişme kavramının, sosyolojide çocukların ve çocukluğun ihmal edilmesini destekleyecek biçimde olumsuz etkide bulunmasının sebebi kavramın; kültüre göre doğanın, sosyale göre biyolojinin baskınlığını yaş ve gelişim aşamaları kavramları ile belirleyerek sosyal ve kültürel olanı biyolojik açıklamalara indirgemiş olmasıdır. Buna göre çocuklar doğaya yakındırlar. Henüz gelişme aşamasındadırlar. Yetişkinlerin sahip oldukları beceri, deneyim ve yetkinlikten yoksundurlar. Çocuklar yetişkinlere göre "becoming, tabula rasa, biçim verilecek birey, hazırlık, büyüme, yetersiz, deneyimsiz, olgunlaşmamış" (Jenks 1996:9) sözcükleri ile karakterize edilerek yetişkinlere bağımlı kılınırlar. "Gelişme; çocuk ve çocukluk çalışmalarını çevreleyen baskın çerçevenin temel bir kavramıdır ve bu kavramla ilişkili olarak üstünlük kuran üç tema da rasyonalite, doğalcılık ve evrenselliştir" (James ve Prout 1997:10).

Yetişkinlerin ve çocukların yaş ve yaşa bağlı gelişim aşamaları aracılığıyla birbirlerinden ayrılarak çocukların yetişkinlere bağımlı kılınma süreçleri; sosyolojide 'sosyalizasyon' kavramı ile teorize edilmiş ve en önemli sosyalizasyon ajanları olan 'aile' ile 'okul' çocuklara yönelik ontolojik ve epistemolojik belirlemelerin kurumsal mekanları olmuştur. "Batı sosyolojisi ve psikolojisinde aile ile ilgili hakim kavramlar çocuk gelişimi ve sosyalizasyon"dur (Ambert 2001:15). "Sosyalizasyon sosyal bilimlerde en çok çalışılan disiplinler arası alandır" (Vigilant 2007). Çocukluk sosyolojisinin tarihsel gelişimi açısından bakıldığında sosyalizasyon; 20.yy ortalarına dek çocukluk sosyolojisinin hakim paradigması olmuştur. 20.yy sonlarına doğru çocuklar ve çocukluk üzerine çalışan yazarlar (yeni çocukluk sosyologları) tarafından klasik sosyalizasyon anlayışına oldukça ciddi eleştiriler getirildiğini görüyoruz. "Çocuklar genel olarak yetişkin sosyalizasyonunun başarılı ya da başarısız ürünleri olarak görüldüler...Bu, pek çok alanda çocukların hayatlarını sosyolojik perspektifte görünmez kıldı" (Leonard 2005:606-607). Ambert (2001:607) da Leonard ile benzer sözcükleri

kullanarak, çocukların sosyalizasyon kavramı üzerinden okul ve aile ile sınırlandırılarak sosyolojide görünmez hale getirildiklerini belirtir. Mayall'a (2001:269-270) göre sosyalizasyon kavramı, sosyolojide çocukları ve çocukluğu anlamada temeldir ve sosyolojide düşük statüye sahip çocuklar özel alan içindeki sosyalizasyon projeleri olarak görülmüşlerdir. Turmel (2008:18) ise 19.yy sonlarına doğru aslında psikolojinin çocukları ve çocukluğu kucaklarken sosyolojinin onları aileye bırakarak sosyolojinin geleneksel bir konusu haline getirdiğini ve bu görevi de aslında çok ciddiye aldığını belirtir. Alanen (1988:56) ise çocuğun aile ve sosyalizasyon çerçevesinde olumsuz biçimde tanımlanmış olarak kaldığından söz eder: "çocuğun ne olduğu değil, ne olacağı temel meseledir".

Modern Batılı çocukluk imgesi evrensel bir ideal olarak kurulmuştur. Bu ideal doğrultusunda çocuklar; henüz olgunlaşmamış, henüz büyümemiş, henüz akılcı düşünemeyen, henüz belirli yeteneklere sahip olmayan ve bu açılardan yetişkinlere göre eksiklikleri, tamamlanmamışlıkları, yetersizlikleri ile gelişmekte olan, ideal ve mutlu orta sınıf çekirdek ailelerde yaşayan ve okullara giden varlıklar biçiminde inşa edilmişlerdir. Çocukların sahip oldukları bu yetersizlikler-eksiklikler, yetişkinlerle aralarındaki farklılıklar temelinde tanımlanarak onları yetişkinlerin dünyasından iyice ayırır ama bir yandan da bu yetersizlikleri sebebiyle onları yetişkinlerin korumasına, denetimine bırakır. Bu söylem ve pratiğin inşasında da sosyoloji çok önemli bir meşrulaştırıcı araç haline gelir. 20.yy'ın ortalarında sosyolojinin hakim epistemolojik yaklaşımı işlevselcilik'in temel sayılıtları paralelinde ideal ve mutlu aile söylemine çocuklar da modern sanayi toplumunun iyi sosyalleşmiş ajanları-taşıyıcıları olarak başarılı biçimde eklemlendirilmiş olurlar. Gerçekten de "sosyalizasyon çocukla ilişkili konularda uzlaşım kategorik bir araç" (a.e.) olarak işlev görür. 1960'ların ikinci yarısına kadar aile sosyolojisinin temel ilgi alanlarından birinin 'ailenin evrenselliği ve doğallığı' olduğunu belirten Ecevit (2012:9,18), 1970'lerin başlarına dek ABD'de geliştirilen, İngiltere ve Kıta Avrupasındaki sosyal bilimciler tarafından da

paylaşılan modern sanayi toplumunun bu 'çekirdek aile'sinin ideal bir aile tipi olarak varlığını baskın biçimde sürdürdüğünü belirtir. Sosyolojinin sosyal gerçekliğe yönelik bu idealleştirme ve evrenselleştirme vurgusu elbette modernizmin kurucu epistemolojisi pozitivismin homojenleştirici, tek tipleştirici, tarihselliği, farklılığı ve kültürü yok sayan etnosentrik tavrının bir yansımasıdır. Bu tavrın yansıdığı toplum ve aile tasvirine uygun biçimde yerleştirilen çocukların varsayılan ideal ve evrensel çocukluğu, ailenin evrenselliğine yönelik eleştirilere paralel bir seyir izleyerek 1970'lerin başlarında ciddi eleştirilere konu olur. İdeal, evrensel ve modern batılı çocukluk anlayışının eleştirilmesinde ve 'çocukluk' kavramının teorik bir nesne olarak ele alınmaya başlamasında özellikle bir tarih dikkat çeker: '1962'.

YENİ ÇOCUKLUK SOSYOLOJİSİ

Ariès'in "*Centuries of Childhood*" kitabını yayımladığı 1962 yılı, çocukluk sosyolojisi ve çocukluk çalışmaları açısından önemli bir tarihtir. Ariès'in kitabında dile getirdiği 'çocukluk modern bir keşiftir' iddiası, bu iddia üzerinde düşünen ve bu iddiayı destekleyen ya da bu iddiaya karşı çıkan yazarların çalışmalarıyla birikimli olarak gelişen ve 'yeni çocukluk sosyolojisi' (James ve Prout 1997) adıyla belirginleşen bir alanın habercisi olmuştur. Yeni çocukluk sosyolojisinin 1980 ve 1990'lı yıllarda etkili biçimde gelişmesinde özellikle belirginleşen üç isim olduğunu görüyoruz: Allison James, Chris Jenks ve Alan Prout. "*Theorizing Childhood*" (1998) adlı kitaplarında James ve arkadaşları çocukluğu sosyolojik açıdan incelediklerini belirtirler.

James (2004:26) geç 1970'lerde çocukların ve çocukluğun yeni paradigması olarak ortaya çıkan ve interdisipliner araştırma olanaklarını sunan bu yeni alanın karakterinin, 1980'ler ve 1990'larda kesin çizgilerle belirlendiğini ifade eder. 1979 yılının 'Uluslar Arası Çocuk Yılı' olması ve 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, çocukların kendileri için incelenmeye değer olduğu

anlayışına katkıda bulunan iki önemli kolektif mutabakat olarak belirginleşir. Yeni çocukluk sosyolojisi öncelikle modern, ideal ve evrensel çocukluk tanımlamasını bir başka deyişle modern çocukluk tanımlamasını eleştirerek işe koyulmuş ve temel hareket noktasını 'çocukluk' kavramının kendisinden almıştır: "Çocukluk, sosyal ve kültürel bir inşadır" (Prout 2005; James ve Prout 1997; James 2004). Çocukluk kavramı "ortaya çıktığı toplumun tarihini, kültürünü, değerlerini ve güç yapısını yansıtan sosyal bir inşadır" (King 2004:276). Çocukluk "insan hayatının erken yıllarını bağlamsallaştıran yorumlayıcı bir çerçevedir" (James 2004:28). Çocukluk evrensel bir kavram değildir.

Çocukluk sosyolojisinin yeni paradigmasının temel özellikleri şöyledir (Prout ve James 1997:8):

- 1- Çocukluk sosyal bir inşadır. İnsan gruplarının ne doğal ne de evrensel bir özelliğidir. Çocukluk, toplumların spesifik yapısal ve kültürel bir ögesidir.
- 2- Çocukluk sosyal analiz değişkenidir. Sınıf, toplumsal cinsiyet ya da etnisite gibi diğer değişkenlerden tamamen ayrılmaz. Karşılaştırmalı analizler çocukluğun tekil ve evrensel bir fenomen olmaktan çok çeşitliliğini ortaya çıkarır.
- 3- Çocukların sosyal ilişkileri ve kültürleri, yetişkinlerin çıkarları ve bakış açılarından bağımsız olarak kendileri için çalışılmaya değerdir.
- 4- Çocuklar aktiftir ve kendi sosyal hayatlarını, sosyal çevrelerini ve yaşadıkları toplumu belirleyen ve inşa eden aktif bireyler olarak görülmelidirler.
- 5- Etnografi çocukluk çalışmalarında özellikle yararlı bir metodolojidir. Nicel araştırmalara göre çocukların sosyolojik veri üretimine katılmalarına olanak tanır.
- 6- Çocukluk sosyal bilimlerde yer alan ikili hermeneutik ile ilişkili bir fenomendir.

Yeni çocukluk sosyolojisi, evrensel bir çocukluk anlayışının olmadığını; benzerliklerden çok farklılıkların çocukluğun sosyal ve tarihsel karakterini belirlediğini; çocukluğun zaman ve mekan bağımlı olarak inşa edildiğini, çocukluğun ve çocukların deneyimlerinin basit bir biçimde yaş ve gelişim

aşamaları ile ifade edilen biyoloji ile belirlenemeyeceğini; çocukların yetişkinlere göre ilgileri, ihtiyaçları, çıkarları, beklentileri ile farklı olduklarını; çocukların sosyal gerçekliği inşa etme ve yorumlama pratiklerine sahip sosyal aktörler olduğunu vurgular.

Dünyanın başta az gelişmiş coğrafyaları olmak üzere çeşitli yerlerinde açlık ve yoksullukla mücadele eden, savaş ve katliamların ortasında kalan ve öldürülen, yerlerinden göç ettirilmek zorunda bırakılan, emek güçlerinden yararlanan çocukların, hiç de ideal bir çocukluğu yaşamadıkları ve hatta oldukça farklı bir çocukluk deneyimini yaşadıklarının farkına varılması, farklı çocukluklar anlayışı üzerine dikkatleri yöneltmiş ve evrensel çocukluk anlayışını kırmıştır. Yeni çocukluk sosyolojisinin özellikle üzerinde durduğu 'farklı çocukluk inşaları', çocukların heterojen bir sosyal grup olduğunun kabul edilmesinde önemli vurgularda bulunmuştur. Çocuklar içinde buldukları toplumun sosyal, ekonomik, kültürel, politik, tarihsel şartları doğrultusunda deneyimlerini oluşturuyorlarsa mülteci çocukların da, işçi çocukların da, sokakta yaşayan çocukların da kendilerine özgü çocuklukları olduğunu kabul etmek gerekmektedir. İdeal çocukluk imgesinden sapan bu ve benzeri çocukluklar, çocukluk kavramının belirli coğrafyalarla sınırlandırılmayacak biçimde kültürel ve sosyal çeşitliliğe açık olduğunu görmemize olanak tanımaktadır. Gerçekten Prout'un (2005:13-14) da dediği gibi fakir çocukların bir çocukluğa sahip olmadıklarını söylemek; zengin çocukların çocukluğunu çocukluğun alacağı tek bir biçim olarak belirlemek; dünyadaki çocukların çoğunluğunun çocukluğu yokmuş gibi bir risk almak demektir. Çocukluğun inşası toplumlar ve kültürler arası farklılaştığı gibi aynı toplum ve kültür içinde de farklılaşmaktadır. Bu açıdan evrensel ve ideal bir çocukluk yerine kültüre ve topluma göre farklılaşan çok sayıda çocukluktan söz etmemiz olanaklıdır.

James, Jenks ve Prout; "Theorizing Childhood" (1998) adlı kitaplarında çocukluğu sosyolojik açıdan incelemeye yönelik dört yaklaşım geliştirirler ve bu her bir yaklaşım aslında çocukluğun alabileceği farklı biçimleri

ve kavramsallaştırma tarzlarını da göstermesi bakımından oldukça önemlidir: 'sosyal olarak inşa edilmiş çocuk', 'kabile çocuğu', 'azınlık grubu çocuğu' ve 'sosyal yapısal çocuk'.

Alfred Schutz'un gündelik yaşam dünyasının tekleştirilmiş bir gerçeklik yerine 'çoklu realiteler' sunduğunu dile getiren yaklaşımının izlerini taşıyan 'sosyal olarak inşa edilmiş çocuk', evrensel çocuk yoktur anlayışından hareket ederek sosyal, politik, tarihsel ve moral bağlamda çocukların inşa edildiğini ve değiştiğini ileri sürer (James ve diğ.,1998:27). Sosyal olarak inşa edilmiş çocuk yaklaşımı, her türlü biyolojik belirlemecilikten çocukları özgür kılarak çocukluğun 'sosyal'in adeta krallığında inşa edildiğini ileri sürer ve çocukluk çalışmalarının bu anlamda politik rolüne de dikkat çeker (a.e.28).

Kabile çocuk yaklaşımı, çocukların özerk oldukları ve yetişkinlerin dünyasından farklı dünyaları olduğu anlayışına dayanır. Çocukların dil ve oyunları aracılığıyla yetişkinlerden farklı bir kültürü olduğu kabul edilerek yetişkin-çocuk ilişkisi ihmal edilir (Punch 2003:281).

Azınlık grubu çocuğu yaklaşımı, yapısal eşitsizliğe ve ayrımcılığa dayanan toplumlarda çocukları azınlık grubu statüsünde ele alarak çocukluğun politikleşen yönüne ışık tutar. Yetişkinlerle çocuklar arasındaki güç ilişkilerini kabul etmek yerine karşı koymaya odaklanır. Çocukların azınlık olması James ve arkadaşları (1998:31) tarafından demografik bir duruma işaret etmez. Onun yerine çocuklar görel olarak mağdur oldukları, savunmasız oldukları için azınlık statüsündedirler. "Kadınlar ve etnik gruplar gibi diğer azınlık gruplarına benzer tarzda marjinalleştirilmeye zorlanırlar" (Punch 2003:283). Bu yaklaşımın güçlü yönü çocukların amaçlarına ve çıkarlarına dönük olmasıdır. Çocuklar pek çok yönden yetişkinlerden hatta tüm insanlardan esas olarak ayrılamaz olarak görülür ancak yine de etkili özneler olarak düşünülürler (James ve diğ., 1998:31; Punch 2003:283).

Sosyal yapısal çocuk yaklaşımına göre, çocuklar toplumdaki topluma değişen özelliklere sahip olmalarına rağmen yaşadıkları toplumda benzer özellikler gösteren,

vatandaşlar olarak ihtiyaç ve haklara sahip olan sosyal aktörlerden oluşan bir gruptur ve sosyal dünyanın oluşturuçu parçalarıdır (James ve diğ., 1998:32). Çocukların tüm toplumların değışmez ve sürekli parçaları oldukları teması, bu yaklaşımın özüdür. Bu açıdan çocuklar evrensel bir kategoridir ve kendi özel sosyal yapılarını yansıtır. Öznellikleri toplum tarafından belirlenir ve sonuç olarak çocukluk sosyal bir fenomendir.

James ve arkadaşlarının farklı çocukluk kavramsallaştırmalarını olanaklı kılan bu dört farklı çocukluk yaklaşımı, çocukluğun toplumlar ve kültürler arası değışen, çeşitlenen, farklılaşan ve bu yönüyle de gerçekten tarihsel ve sosyal olarak inşa edildiğini; dünya üzerindeki farklı çocuk gruplarının (örneğin: göçmen çocuklar, işçi çocuklar, fahişe çocuklar, suçlu çocuklar, sokak çocukları, azınlık çocukları gibi) varlıklarından hareketle anlamlandırmamızı ve farkına varmamızı sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır.

ÇOCUKLAR ve FARKLI ÇOCUKLUKLAR

Farklı çocukluk deneyimleri yaşayan çocukların varlığını; çocukları saran küresel ve yapısal sorunlarla da ilişkilendirilmesi olanaklıdır. Bu sorun alanları 21.yy çocukluk sosyolojisi çalışmalarında çocukları ve çocukluğu kavramsallaştırma çabalarında önemli tartışma alanları olarak belirginleşmektedir. Bu problem alanları aynı zamanda çocukluk sosyolojisinin ele alması gereken problem alanlarıdır: yoksulluk, yetersiz beslenme, açlık, göçmenlik, eğitim olanaklarından yararlanamama, fiziksel istismar ve ihmal, çalışma hayatı, ebeveyn yokluğu, savaşlar, ırkçılık, doğurganlığın düşmesi, hayat süresinin uzaması, boşanmaların artışı, evlilik dışı doğumlarda artış, tek ebeveynli ya da üvey ebeveynli ailelerin çoğalması, yaşlılığın artışı, cinsel istismar, erken yaşta anne-baba olma ve erken yaşta hamilelik (Prout 2005; Qvortrup 1997; Boyden 1997; Pufall ve Unsworth 2004; Ambert 2001; Duncan ve diğ.,1998; Berardo ve Shehan 2007; Qvortrup 2005; Corsaro 1997; Helander 2008; Sgritta 1991; Doek 1991). Yoksul çocuklar,

kimsesiz çocuklar, sokak çocukları, sokakta çalışan çocuklar, işçi çocuklar, çocuk anneler ve çocuk babalar, göçmen çocuklar, çocuk askerler, çocuk fahişeler, şiddete maruz kalmış çocuklar, ihmal edilmiş çocuklar farklı sosyal problemleri ve bu problemler üzerinden farklı çocukluk deneyimlerini yaşayan çocukları örneklendirmektedirler.

Yapısal ve küresel bir problem olarak özellikle yoksulluk ve sosyal eşitsizlik, bu problemlerin esas nedeni olarak görülmektedir. Duncan ve arkadaşları (1998:406) çocuklarda yoksulluğun hızla arttığını belirtirlerken Prout (2005:18,20), çocukluk eşitsizliğinin ve çocukluk yoksulluğunun global ekonominin bir sonucu olarak dünya üzerindeki çocuklar arasında ekonomik ve diğer eşitsizlikleri keskinleştirdiğini ifade eder. Prout'a göre yoksul çocuklar arasında görülen yüksek ölüm oranları, hastalığa yakalanma, ihmal ve fiziksel istismar, evsizlik, erken yaşta hamilelik, sigara kullanımı, zihinsel hastalıklar ve intihar girişimleri, aile yapılarının parçalanması esas olarak yoksulluğun etkileridir. Corsaro'ya (1997:255) göre çocukların hayat kalitesini artırma yolundaki girişimlerde karşılaşılabakan en önemli engel ekonomiktir ve çocukların yaşadıkları pek çok sosyal problem yoksullukla ilişkilidir: sağlık hizmetlerinden yararlanamama, sağlık güvencesinin/sigortasının olmaması, çocuk bakımı, erken çocukluk eğitiminden yararlanamama gibi. Helander (2008:72) ise yoksulluğun etkisini çocuk cinsel istismarı ve çocuklara yönelik cinsel şiddetle ilişkilendirerek çocuk cinsel istismarının ne kadar yaygın ve ciddi bir problem olduğunu gözler önüne sürer. Çocuk fahişeliğinin hızla arttığını ve kontrol edilemediğini belirten Helander bunun sebeplerinin yoksulluk, savaşlar (askerlere çocukların servis edilmesi) ve artan turizm olduğunu ifade etmektedir. 2005 yılı itibariyle dünyada dokuz milyon kız ve bir milyon erkek çocuk fahişe olduğu tahmin edilmektedir (Rekart'tan aktaran Helander 2008:72). Bu çocuklar cinsel şiddetin yanısıra cinsel yolla bulaşan hastalıklara, kürtağla sonlandırılan hamileliklere, alkol ve madde kullanımına da maruz kalmaktadırlar. Ve yine tüm dünyada hızla artan çocuk pornosu da çocuk

bedenlerinin sömürüldüğü bir küresel problem olarak ortaya çıkmaktadır.

Aslında bu problemler üzerinden şunu görüyoruz: çocuklar derinden bağlı oldukları yetişkinler dünyasında yetişkinlerce üretilen ve yetişkinlerin de yaşayarak mağdur oldukları sosyal problemleri birebir yaşamaktadırlar. Yetişkinler dünyasının içerisinde üretilen tüm eylem formlarının nesnesi haline gelmekte ve yoksulluk, göçmenlik, eşitsizlik, eğitimsizlik, cinsiyet ayrımcılığı, şiddet vb. pek çok sosyal olguyu kendi varlık alanlarında kendilerini saran sosyal dünyada yaşamaktadırlar. Yetişkinlerin ürettiği problem alanları herhangi bir filtrelemeye çok da uğramadan çocukların hayat alanlarında doğrudan etkide bulunabilme gücüne sahiptir. Çünkü çocuklar iki dünyada yaşamaktadırlar. Biri; diğer çocuklar ile etkileşimsel olarak ürettikleri çocukların dünyası, diğeri ise çocukların dünyasını çevreleyen yetişkinler dünyası. Çocuklar aslında bu her iki dünyanın talepleri arasında sıkışmış durumdadırlar ve denge kurmaya çalışmaktadırlar. Yeni çocukluk sosyolojisi, çocukların dünyası ile yetişkinlerin dünyasını mümkün olduğunca birbirleriyle eşit statüde ilişkide bulunan iki dünya olarak kavramsallaştırmak istemektedir. Geçmişe göre çocuklar daha belirgin ve görünür kılınmış olmakla birlikte çocukların dünyası yetişkinler dünyası tarafından çerçevelenmiştir ve bu sebeple de yetişkinlerin dünyasında yaşanmakta olan her olumsuz süreç çocukların da dünyasına yansımaktadır.

Çocukların ve çocukluğun, 21.yy çocukluk sosyolojisi içerisinde ele alınması, çocukları pek çok yönden olumsuz etkileyen ve çocukluk kavramının farklı çocukluk deneyimleri üzerinden nasıl inşa edildiğini görmeyi olanaklı kılan sosyal problemler çerçevesinde şekillenmektedir. Bununla birlikte çocukluk sosyolojisi bu çalışmanın amacı doğrultusunda kendi içinde pek çok farklı diğer alt tartışma alanları ile dinamik biçimde devam etmektedir. Bu tartışma alanları şu şekildedir:

ÇOCUKLUK SOSYOLOJİSİNİN TARTIŞMA ALANLARI (Sorunlar ve Öneriler)

Kavramsal Sorunlar ve Öneriler:

Çocukluk sosyolojisinin kavramsal sorunlarının biri, dikotomik düşünme alışkanlığının henüz aşılamaması diğeri, alan adı üzerine henüz fikir birliğine varılamamış olması noktalarında yoğunlaştığı görülmektedir. Dikotomilerin her ne kadar çocukluğu anlamada yetersiz oldukları fark edilmişse de çocukluk sosyologlarının kullandığı analitik kategorilerin hala çoğunlukla dikotomik oluşu ve çocukluk sosyologlarında dikotomik kavramların tekrar ve tekrar ortaya çıkışı, çocukluk sosyolojisini sorunlu kılarak alanda bir bocalama yaşandığını göstermektedir (Prout 2005:67).

Söz konusu dikotomik düşünme biçiminin kırılmaması, sosyologların çocukluğa dikkatlerini az yönlendirmeleri ile sonuçlanmakta ve çocukluk hakkında düşünürken kullanılan anahtar kavramların çoğunun problemlili olmasına yol açmaktadır. Örneğin James (2004:33-34), birbiri yerine kullanılan 'çocuk', 'çocuklar' ve 'çocukluk' kavramları arasında ayrımlar yapılmasının gerekliliği üzerinde durur. Çocukluk, insan hayatının zamansallığına işaret eden, bebeklik ve yetişkinlik arasındaki geçici bir alandır ve çocuklar, çocukluk denen bu hayat evresini geçici olarak dolduran ve fiziksel, sosyal, bilişsel, gelişimsel birtakım ortak özellikleri paylaştıkları düşünülen kişilerdir. Çocuk ise bireysel sosyal aktördür. James'e göre çocukluk çalışmaları bu üç kavram arasındaki karşılıklı ilişkinin teorik ve pratik sonuçlarını ortaya koymakla yükümlüdür ve eğer bu ayrımlar yapılmazsa çocukluk sosyolojisi, gelişme paradigmasına bağlı kalmaya devam edecektir.

Çocukluk sosyolojisinin gelişme paradigmasına bağlı kalma riski, yeni çocukluk

sosyolojisinin geçmişten radikal bir kopuşu sağlayıp sağlayamayacağı ve yerini sağlamlaştırıp sağlamlaştırılmayacağı yönündeki kuşkulara yol açmaktadır (Prout ve James 1997:9). Özellikle bu kuşkularda gelişme ve sosyalizasyon kavramlarının eleştiriye olağanüstü dirençli olmaları (Prout ve James 1997:21) önemli rol oynamaktadır. Örneğin: çocukların şimdiki hayatlarından çok geleceğin yetişkinleri olarak görülmesi (Sue ve diğ.,1998), "çocuklar toplumun geleceğidir, çocuklar gelecek nesildir, onlar en değerli kaynağımızdır" (Qvortrup 2005:5) türünden söylemler, gelişme ve sosyalizasyon kavramlarının ne kadar dirençli olduğunu göstermektedir.

Bu açıdan çocukluk sosyolojisi içinde yer alan kavram tanımlamaları yapılmalı, çocuklara ve çocukluğa ilişkin dikotomik kavramların kullanılmaması yönünde bir tutum sergilenmelidir.

Alan adı ile ilgili yapılan tartışmalar, çocukluk sosyolojisinin kavramsal düzeydeki ikinci önemli sorun alanı olarak belirginleşmektedir. 'Çocukluk çalışmaları' veya 'çocukluk sosyolojisi' kavramları, alanı tanımlamada kullanılan en yaygın iki kavram olarak ele alınmakla birlikte aralarında herhangi bir kavramsal farklılığın olup olmadığı, eğer bir farklılık varsa alanı tanımlamada hangisinin daha uygun olduğu noktası açıklığa kavuşturulmuş değildir. James, Jenks ve Prout'un ağırlıklı olarak 'çocukluk sosyolojisi' kavramını kullandıkları görülmektedir. 'Çocukluk sosyolojisi' kavramı, çocukların ve çocukluğun sosyolojide nasıl kavramsallaştırıldığını, sosyal teori ve kavramlarla nasıl analiz edilebileceğini genel bir sosyoloji mantığı içerisinde ifade ediyor ise, ki öyle olmalıdır, bu alanı sosyoloji kavramı ile birlikte bu şekilde tanımlamak yerinde görünmektedir.

Bununla birlikte Woodhead (2009:26) çocukluk sosyolojisi yerine 'nötr bir terminoloji' ile uyumlu olduğunu belirttiği 'çocukluk çalışmaları' kavramını kullanmaktadır. Ancak bu kavramın uygun bir 'etiket' olduğu yönünde herhangi bir uzlaşma olmadığını da belirten Woodhead'e göre James ve arkadaşları

çocuklukla ilgili sosyolojik terminolojiyi sıklıkla vurgulayarak, disiplinler arasılığı yeterince sağlayamamaktadırlar. Alan adı ile ilgili tartışmalar herhangi bir sonuca bağlanmamış görünmektedir.

Sosyoloji ile İlişki Sorunları ve Öneriler:

Çocukluk çalışmalarının veya çocukluk sosyolojisinin ana gövde sosyoloji içerisinde ele alınıp alınmayacağı önemli bir başka sorun alanıdır. Bu konuda alanda çalışan akademisyenler arasında bir uzlaşma olmadığı görülmektedir. Woodhead (2009:30-31) çocukluk çalışmalarının yeni bir disiplin ya da alt disiplin olarak ele alınması düşüncesini paylaşmamaktadır. Woodhead'e göre hem akademik topluluğun onayını kazanmada bu tür bir disiplin yaratma oldukça dar bir sınırı çizebilir hem de 21.yy'da çocukları kuşatan konuları anlamada oldukça özelleşmiş bir alan yaratabilir. Bu sebeple Woodhead çocukluk çalışmalarını disiplinler arası bir odak, bir karşılaşma yeri, eleştirel analiz, araştırma ve tartışma için bir forum olarak görmeyi tercih ettiğini belirtmektedir. Prout&James (1997:22) ise çocukluğun, sosyolojinin temel teorik tartışmaları dışında kavramsallaştırılmayacağını, bu tür bir girişimin bir hata olacağını ifade ederler.

Çocukluk çalışmalarının ya da çocukluk sosyolojisinin ana gövde sosyoloji içerisinde ele alınmasına yönelik kimi karşı çıkışların farklı kaygılarla da el ele gittiği görülmektedir. Örneğin: mesleki kaygılardan kaynaklanan ödül sistemi sebebiyle çocuklar ve çocukluk üzerine yapılan çalışmaların sosyolojideki merkezi tartışmalar ve konular çerçevesinde ele alınması yönünde ciddi sıkıntılar bulunmaktadır (Ambert'tan aktaran Alanen 1988:53).

Turmel'e (2008:16) göre çocuklar ve sosyolojiyi biraraya getirme çabalarında görülen bu farklı tavırların sebebi son 20 yılda çocukluk çalışmaları ile ilişkili analitik bir çerçeve kurulamamış olmasıdır. Bu sebeple bir yandan görece olarak ana gövde sosyolojiden ayrılmış, kendi nesnesine odaklanarak kendine özgü alanın sınırlarını çizen ve kendi kendini

geçindiren bir araştırmacılar topluluğu meydana gelmiş, diğer yandan kendi teorik açmazları içinde çocukları gerçekten anlamaya çalışan iyi niyetli empirik araştırmacılar topluluğu ortaya çıkmıştır.

Çocukluk çalışmalarının veya çocukluk sosyolojisinin ana gövde sosyoloji içerisinde hangi statüde ele alınacağı sorununun bir sonuca bağlanmadığını görüyoruz. Bununla birlikte söz konusu sorunla ilgili kimi önerilerden bahsetmek olanaklıdır.

Sosyolojik söylemde çocukluk için bir yer açmak ve çocukluğun karmaşıklığını ve değişen karakterini çağdaş bir fenomen olarak kabul etmek (Prout 2005:62) çocukların ana gövde sosyolojiye eklenme sürecine katkıda bulunacaktır. Çocuklar sosyolojik özneler olarak kabul edilmeli ve onların eylem ve deneyimleri geniş bir sosyolojik kavramsal çerçevede içinde ele alınmalıdır. Sosyologlar gerçekten çocukları sosyolojik açıdan ele almak istiyorlarsa çocuklardan hareket etmelidirler. Ancak bu şekilde çocukları anlamaya yönelik sosyolojik bilgi gelişebilir (Waksler 1994b:61). James'e (1997:35) göre çocukları sosyal aktörler olarak görmek çocukluk çalışmalarının çekirdeğidir ve çocukların bilmeye ihtiyaç duyduğumuz biricik deneyimlerini, onların sosyal aktörler olduğu kabulünden hareketle elde edebiliriz.

Çocukluk sosyolojisinin, daha geniş sosyolojik tartışmalarla ilişki kurma ve geribildirimde bulunma gayretleri (Prout ve James 1997:23) sosyolojide çocukların daha görülür ve çocukluk kavramının daha duyulur hale gelmesinde önemli rol oynayabilir. Çağdaş sosyolojinin ana teorik tartışmalarından birisi olan faillik-yapı (agency-structure) arasındaki ilişki konusu, çocukluk sosyolojisi tartışmalarında da sıklıkla ele alınmakta (Prout ve James 1997; Prout 2005) ve çocukluk sosyolojisinin daha geniş sosyolojik tartışmalarla kurduğu ilişkilerden birisini örneklemektedir. Çocukları sosyal aktörler (ve onların eylemlerini sosyal değişimin bir kaynağı) olarak almak elbette önemlidir ancak bu kendi içinde yeterli değildir (Turmel 2008:24). Çocuklar hem yapı tarafından baskılanan hem de yapı içinde ve üzerinde

eylemde bulunan sosyal aktörler olarak açıklanmalıdır (Prout ve James 1997:26).

Sosyal Değişme Karşısındaki Sorunlar ve Öneriler:

Sosyal değişimin çocukları saran sosyal, toplumsal, politik ve ekonomik koşullardaki yansımaları bir başka deyişle çocukların sosyal gerçeklikte deneyimledikleri sosyal değişme kaynaklı sorun alanları, çocukluk sosyolojisinin söz konusu değişimleri kavramsallaştırma ve pratiğe dökme becerilerinin sorgulanması yönünde etkide bulunmuştur. Örneğin: evlenme oranlarındaki düşüşler, boşanmalarda, evlilik dışı birlikteliklerde ve evlilik dışı doğumlardaki artış, üvey ve tek ebeveynli ailelerin çoğalması gibi yeni ve karmaşık aile formlarını kavramsallaştırmada demograflar ve sosyologlar zorlanmaktadırlar (Prout 2005:24). Çocuklar ve çocukluk kavramı açısından da bu değişen formlar oldukça büyük önem taşımaktadır. Yine yaşlı nüfusun çoğalması, Batı toplumlarında çocukluğun statüsünü ve çocukların pozisyonunu yeniden değerlendirmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu tür bir demografik gelişme çocuklara nitelik olarak değil ama nicelik olarak karşıt bir biçimde ilerliyor görünmektedir (Prout 2005:26; Qvortrup 1997:86-87; Berardo ve Shehan 2007:295). Buradaki temel sorun çocukluğun; topluma, tarihe, ekonomiye çok yönlü karmaşıklığı ile bağlı olmasına ve değişmesine karşın çocukluğun sabit ve değişmez bir yapısal unsurmuş gibi sosyal değişimin dışında ele alınmasıdır (Prout 2005:34).

Söz konusu sorun alanına yönelik önerilere bakıldığında kavramsal düzeyde şu belirlemenin özellikle kabul görmüş olduğu söylenebilir: Çocukluğu içinde bulunduğu yapının yapısal özellikleri ve koşulları ile ilişkisi çerçevesinde, kültürel ve sosyal farklılıkları ve çeşitlilikleri ile anlayabilmek için çocukluk ile ilgili tüm fenomenler (politik, ekonomik, demografik, kültürel, sosyal, toplumsal vb.) karşılıklı ilişkililik esasında incelenmelidir. Sosyal hayatın inşa edilmekte olan ilişki ve süreçsel yönü, çocukluk

çalışmalarında kavramsal çerçeve olarak alınmalıdır (Prout 2005; Turmel 2008).

Sosyal değişme kaynaklı sosyal problemlerin çocuklar ve çocukluk kavramı üzerindeki etkileri ele alınırken ileri sürülen önerilerin, özellikle araştırma pratikleri ile ilişkili belirlemeler üzerinden geliştirildiği görülmektedir. Sosyal problemleri deneyimleyen çocukların bakış açılarının ortaya konulmasını hedefleyen araştırmaların yapılması özellikle vurgulanmaktadır. Çocukları dinlemek, onların seslerine kulak vermek çocukluk araştırmalarında temel hareket noktası olmalıdır. Böylece çocukların çocukluklarını nasıl deneyimlediklerini ve nasıl inşa ettiklerini anlayabiliriz (Pufall ve Unsworth 2004; Prout ve James 1997; James 1997).

Bu tür bir çabayla hem çocukların ve çocukluk kavramının sosyal değişmeden bağımsız bir entiteymiş gibi ele alınmasının önüne geçilmiş olacak hem de çocukların yaşadıkları çok yönlü sosyal problemlere yönelik çözümlere çocuk merkezli katkılar sağlanmış olacaktır. Gerçekten de çocukların problemlerine yönelik önerilerin çocukların ihtiyaçlarını pek de karşılamadığını belirten Boyden'e (1997:209) göre öneriler daha çok ıslah etmeye ve baskı altına almaya yönelik yargısal nitelikler taşımaktadır. Bu açıdan çocukları kavramsal olarak özgürleştirerek ve onların hayat şartlarına ses vererek, çocuklar hakkındaki mevcut politik düşünce ve sınırlamalara uzun dönemli meydan okumak olanaklı olabilecektir (Qvortrup 1997:85). Örneğin: çocukların yoksulluk, boşanma, eğitim olanaklarından yararlanamama sorunları hakkında söyleyeceklerini dinlemeye olanak tanıyan çocuk merkezli bakış açıları, çocukların daha iyi şartlarda yaşamaları için gerekli politika ve pratiklere de bir iç bakış sağlayabilecektir (Pufall ve Unsworth 2004:4, 18-19).

Çocukları ve çocukluğu anlamada yeni çocukluk sosyolojisinin temel kabullerinden birisi olan 'çocuk bakış açısı'nı (James 1997; Waksler 1994a), çocukları etkileyen sosyal fenomenlerde pratiğe dökmek gerekmektedir. Özellikle nitel araştırmalar çocukların seslerini

duyabilme olanağı tanıyan pratik tasarımlar sunmaktadır ve nitel araştırmalara ağırlık verilmelidir. Çocuklarla ilgili sosyal politikalarda yetişkin bakış açısı ile çocuk bakış açısı arasındaki farklılıklar, çocuklar üzerine uygulanacak yapısal baskıları karakterize ederek çocuklar yararına olmayan karar alma süreçlerine olumsuz etkide bulunabilmektedir. "Yetişkinler çocukların dünyasına kültürel açıdan yabancıdırlar. Yetişkin-çocuk ilişkisi kültürel farklılıklardan dolayı problemlidir" (Mackay 1994:30). Bu açıdan örneğin yetkililerin (yetişkinlerin) bakış açısından çocukların okul ya da evde olmayıp kamusal alanda çalışıyor olmaları ya da sokaklarda yaşamaları başarısız sosyalizasyonun göstergeleri olarak kabul edilebilir ve bu şartlar altında yaşayan çocukları ve ailelerini devlet müdahalesinin yasal hedefleri olarak düşünebilirler. Oysa aileleri ve çocuklar açısından bu davranışlar hayatta kalmak için geliştirilmiş mekanizmalardır ve normal sosyalizasyon süreçlerine eklenme olarak kabul edilmektedir (Boyden 1997:209).

Çocukluk sosyolojisinin üç başlık altında yer verilen mevcut tartışma alanlarının ve bu alanlara yönelik önerilerin en genel ifadeyle henüz yeterince sağlanamamış olan disiplinler arası çalışmalara ve teori-pratik bütünleşmesine ağırlık verilmesi (Pufall ve Unsworth 2004; Prout ve James 1997; James 1997) yoluyla inşa edilmesi gerekliliği açık görülmektedir.

SOSYOLOJİNİN TARTIŞMA ALANLARI (Sorunlar ve Öneriler)

21. yy sosyolojisinin mevcut durumu ve sosyolojinin geleceği üzerine yapılan tartışmaların esas olarak evrensellik yerellik dikotomisi etrafında yürütüldüğü görülmektedir. Evrensellik-yerellik dikotomisi biri, 'evrensel sosyoloji'-ulusal sosyolojiler' diğeri 'evrensel sosyal teoriler'-çoklu sosyal teoriler' olmak üzere iki kolda yürütülmektedir. Çocukluk sosyolojisi bağlamında da dikotomilerin geçmiş ve bugüne yönelik değerlendirmelerde ve gelecekle ilgili

tasavvurlarda mevcut ve olası tartışmaların merkezinde yer aldığını olduğunu görmüştük. Benzer bir durum sosyoloji için de geçerliliğini korumaktadır.

Sosyal gerçekliği açıklamaya yönelik sosyolojik teorilerin çokluğu, kimilerince bir zenginlik (Giddens 2011) kimilerince de bir zayıflık (Turner 2007) olarak görülmektedir. Horowitz (1994) ise daha radikal bir söylem benimseyerek sosyolojinin pek çok farklı sosyal teoriyi barındırmasını 'sosyolojinin parçalanması' olarak tanımlamaktadır. Sosyolojinin 'parçalanması' Horowitz (1994:3,10) için oldukça ciddi bir meseledir. Öyle ki "*The Decomposition of Sociology*" adlı kitabını yazmaktan gurur yerine acı duyduğunu belirterek sosyolojinin 'parçalanması'na ilişkin kötümser bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir. Turner ise teorilerin çoğalmasını canlılığın, zenginliğin bir işareti olarak görmesine rağmen Horowitz'e yakın biçimde daha kötümser bir bakış açısını benimsemektedir. Turner'a (2007:57) göre sosyoloji 'humpty dumpty' durumu yaşamaktadır: düşün kırılınca tamir edilemeyen nesnelere gibi sosyoloji de düşmüş ve pek çok parçaya ayrılmıştır. O kadar çok parçaya ayrılmıştır ki 'grand' teorisyenler bir daha onu asla eski haline getiremeyebilirler. Peck ve Bryant de (2007:3) özellikle son 40 yıldır sosyolojinin sapma, aile, din, toplumsal cinsiyet, yaşlılık, sağlık, çevre gibi pek çok konu özelinde 'parçalandığı' görüşünü paylaşarak durumdan hoşnutsuz olduklarının sinyallerini verirler. Sosyoloji parçalanmıştır çünkü bütünleştirici teorik paradigmasını yitirmiştir (Turner 2012:373). Sosyolojinin mevcut durumu ve geleceği ile ilişkili değerlendirmeler, bahsettiğimiz bu genel tartışma çerçevesinde ve bu çerçevenin uzantıları biçiminde cereyan etmektedir. Şimdi bu değerlendirmelere ayrıntılarıyla bakalım.

Kavramsal Sorunlar ve Öneriler:

Sosyolojide pek çok farklı teorik ve metodolojik yönelimin olması sosyolojinin mevcut tartışma alanlarının belirli dikotomiler çerçevesinde yürütülmesine neden olmaktadır.

Birbiriyle ilişkili iki dikotomik tartışma belirginleşmiş durumdadır. 'Dogmatizm' ve 'Teorik anarşizm' dikotomisi, teoriler kapsamında ele alınmaktadır. Dogmatizme göre teorik çoğulculuk kabul edilemez. Bu açıdan sadece tek bir teorik yönelim ya da çeşitli yönelimleri sentezleyen birleştirici bir teorik tavır benimsenmelidir. Teorik anarşizme göre ise tüm teoriler eşittir ve farklı teoriler arasında bir hiyerarşi kurulmasına izin verilemez (Sztompka 2010:22). Bu karşıtlığa yönelik öneri; farklı sosyolojik teorilerin, seçilen bir 'araştırma problemi' esasında bir araya gelerek eklenmeleridir. Araştırma problemi hangi sosyolojik yaklaşım ve teorilerin seçileceğinde esas kriter olmalıdır.

'Evrensel sosyoloji'-'Ulusal sosyolojiler' dikotomisinin 'çoğulcu mozaik' olarak adlandırıldığını belirten Sztompka (a.e.24) söz konusu dikotominin biri 'etnosentrik pozisyon' diğeri 'görelilik pozisyonu' olarak adlandırılan iki alt dikotomi çerçevesinde tartışıldığını belirtmektedir. Etnosentrik pozisyon genellikle Batı sosyolojisi ile tanımlanan ve sadece geçerli tek bir sosyoloji anlayışının olabileceğini iddia eden genellemeci bir tavır sergiler. Görelilik pozisyonu ise biricik deneyimlerini yansıtan toplumlar kadar eşit ölçüde geçerli sosyolojiler vardır iddiasındadır. Evrensel olarak uygulanabilecek genel bir sosyal teori yoktur. Bu karşıtlığa yönelik öneri; 'orta yol pozisyon'dur. Buna göre sosyal gerçekliğin genellik düzeylerine göre bu genellik düzeyleri ile ilişkili ölçüsünde farklı teoriler bir araya gelebilir. En genel düzeyde tüm insanlar benzerdir bundan dolayı kolektiviteleri ve sosyal düzenlemeleri de benzerdir. Daha somut düzeyde insanlar önemli ölçüde farklılaşırlar: farklı kültürler, etnik ve bölgesel farklılıklar. Bu açıdan evrensel bir insan toplumunun tekil sosyolojisi ve kültürel özel toplumların sosyolojileri karşılıklı olarak birbirlerini dışlayıcı değil ama tamamlayıcıdır (Sztompka 2010:22).

Bu arada söz konusu dikotomiyle ilişkili olarak 1980 ve 1990'larda ISA tarafından desteklenen yerli sosyolojiler anlayışı ile benimsenen ve farklı kültürel deneyimlerin eşit değerde olduğunun kabul edildiği 'mozaik bilgi sistemi' bir süre sonra farklı kültürleri kapalı bir

sistem halinde ele alma riskini taşımasından dolayı problemlili hale gelmiştir. Bu duruma yönelik öneri, son günlerde başlayan ve oldukça yararlı olduğu görülen yeni bir tartışma alanı olarak tanımlanan 'karşılıklı öğrenme' kavramı üzerinden ileri sürülmektedir. Dünya ölçeğinde her türlü sosyolojik hegemonyanın sözcülüğünü yapan metropolitan sosyolojiye ve tek taraflı bilgi transferine karşı olarak karşılıklı öğrenmeyi olanaklı kılan anlayışların geliştirilmesi gerekmektedir (Connell 2010:43-48).

Genel olarak bakıldığında sosyolojinin geleceği açısından beklenti ne pek çok dünya için bir sosyoloji ne de tek bir dünya için pek çok sosyolojidir. Ama her ikisidir: global, uluslar arası sosyoloji yerel çeşitlilikleri kapsamalıdır. Dünya sosyolojisinin tek tipliği ve yerel sosyolojilerin tekliği aynı sosyolojik girişimin karşılıklı zenginleşen iki yüzüdür (Sztompka 2010:27).

Alt Alanların Sosyoloji ile İlişki Sorunu ve Öneriler:

Sosyolojinin, artık disiplinle özdeşleşemeyecek pek çok çalışma alanına yoğun ilgi göstermesi (Peck ve Bryant 2007) sosyolojinin mevcut sorunlarından bir diğeri. Sosyologlar tarafından geliştirilen spesifik alt alanların akademi içinde kabul edilmiş olmasına rağmen çeşitliliklerin yol açtığı süreklilikten yoksun oluş ve çeşitliliği birleştirecek bir paradigmanın olmayışı, 21.yy'da sosyolojinin kendisini yeniden tanımlama mücadelesi içine girmesine yol açmıştır (Peck ve Bryant 2007:11-12). Turner (2012:365); Avustralya, Amerikan ve İngiliz sosyolojilerine yönelik karşılaştırmalı çalışmada her üç ülkede de toplumların karşılaştırmalı ve tarihsel çalışmalarının dikkat çekici ölçüde azaldığını ve betimleyici mikro-sosyoloji çalışmalarının baskın olduğunu belirtmektedir. Turner yine aynı çalışmada 20.yy'ın sonlarından itibaren örneğin İngiliz sosyolojisinin; kadın çalışmaları, kültür çalışmaları, film ve dans çalışmaları gibi çeşitli disiplinler arası 'çalışmalar' biçiminde parçalandığını ileri sürer. Turner (a.e.373)

sosyolojinin bu yöndeki parçalanma ve hatta çatışma eğiliminin günümüzde daha yoğun ve problemlili bir hale geldiğini dile getirmektedir. Öneri, sosyolojik imgelemin sosyologların çalışmalarının önemli bir parçası olmaya devam etmesidir (Peck ve Bryant 2007; Giddens 2011).

Sosyolojinin alt alanlarının çokluğu üzerinde, sosyolojik teorilerin 1970'lerden bugüne olan farklılaşmasının da etkide bulunduğu söylenebilir. Sosyolojik teorilerin farklılaşarak artmasının pek çok nedeni bulunmaktadır. 20.yy ortalarında yapısal fonksiyonalizmde olduğu gibi geniş ölçüde kabul gören etkili model ya da metodların olması, 20.yy sonlarında postmodernizm gibi entellektüel modalardan olması, Marxism-Leninizm gibi politik ve ideolojik baskıların olması, teknolojik gelişmeler ve yenilikler (Sztompka 2010; Hancock ve Garner 2009) teorileri farklılaştıran nedenler arasındadır. Turner (2007) açısından önemli bir başka neden ise sosyal dünyayı holist biçimde kavramsallaştırmaya yönelik 'grand' teorilerin eksikliğidir. Sosyologların çoğu da bu tür bütünleştirici çabalardan kaçınmaktadırlar ve sosyolojik teori de farklı kamplar arasında parçalanmaya devam etmektedir. Öneri, sosyolojinin 21.yy ile uyumlu olduğunu gösterecek biçimde bütünleştirici 'grand' yaklaşımları ortaya koymasınıdır. "Grand yaklaşımlar geri dönmelidir" (a.e.56).

Sosyolojinin Bilimselliği Sorunu ve Öneriler:

Sosyolojinin 50 yıl öncesine göre oldukça parçalanmış hali sosyolojinin mevcut bir başka sorunuyla da ilişkisini ortaya koymaktadır. Turner'a (a.e.57) göre sosyolojinin parçalanması, sosyologların sosyolojinin bilimselliğine duydukları şüpheyi artırıcı yönde rol oynamaktadır. 50 yıl öncesinde sosyoloji, bilim tablosunda yerini almaya hazırlarken Turner'a göre bu görüş artık bugün daha uzak görünmektedir. Gerçekten de sosyologların sosyolojinin 'bilimsel'liğine ilişkin tutumları ve bu tutumlarına yönelik sosyoloji yapma tarzları sosyolojinin önemli bir diğer sorunu olarak belirginleşmektedir. Turner'a (a.e.) göre sosyolojide oldukça geniş bir anti-

bilimci çokluğu bulunmaktadır. Kimi sosyologlar açısından sosyolojinin doğa bilimlerini taklit etmesi olanaksızdır ve üstelik doğa bilimlerinin epistemolojisi bir baskı aracı olarak işlev görmektedir. Hatta kimi sosyologlar açısından sosyoloji bilimsellik bir yana, dünyayı değiştirecek biçimde ideolojik olmalıdır. 21.yy başlarında sosyolojik teorinin görünümünün ne olacağı sorusuna ise Turner "belirli değildir" diyerek cevap verir. Giddens (2011:13) da sosyolojinin sosyal araştırmanın farklı kolları için birleştirici bir merkez olma işlevini kaybettiğini belirtir ve sosyolojinin tam da onu eleştirenlerin onu hep ait gördükleri sözde bilim noktasına yaklaştığını ifade ederek sosyolojinin bilimsel statüsüne dair endişelerini dile getirir. Öneri, sosyolojiyi birleştirecek paradigmatik bir kavrayışın benimsenmesidir.

Sosyolojik Araştırmaların Statüsü Sorunu ve Öneriler:

21.yy başlarında sosyal araştırmaların gelişimine yönelik duyulan hoşnutsuzluk, sosyolojinin statüsü ile yakından ilişkilidir. En derin hoşnutsuzluk insan davranışı hakkındaki teorik bilgiyle uygun veriler arasındaki geniş boşluktan kaynaklanmaktadır. Her zamankinden daha geniş ve farklılaşmış bir veri seti olmasına rağmen araştırmalar hayatın değişimini ve eşitsizliğini yeterince anlamayı olanaklı kılacak biçimde ikna edici açıklamaları sağlamamaktadır. Nedensel önermelerin doğası ve korelasyon analizlerine yönelik ciddi eleştiriler sosyal dünyayı anlamada yetersiz olmalarından hareketle ileri sürülmektedir (Nollmann ve Strasser 2007:26). "Sosyolojinin kötüye gitmesi toplumsal araştırmaların çoğunu faydalı kuramsal bakış açılarının rehberliğinden yoksun katı empirizme indirgemıştır" (Giddens 2011:13). Çözüm, teori ve pratiğin bütünleştirilmesidir. Bu bütünleşme aynı zamanda sosyolojiyi bilimsel toplulukta temel bir disiplin haline getirecektir (Nollmann ve Strasser 2007:27). Ve 21.yy sosyolojisinde nitel araştırmalar sosyolojik girişimlerin merkezinde olmayı sürdürecektir (a.e.26).

Sosyoloji ile kamu arasındaki ilişkinin niteliği sosyolojinin bir başka sorun alanı olarak

görülme ve bu sorunda sosyolojik araştırmaların statüsü inşa edici rol oynamaktadır. Nollmann ve Strasser'e göre (a.e.27) sosyolojik araştırma sonuçlarına yönelik kamusal sempati bulmak genellikle zordur çünkü kitle iletişim araçlarının karmaşık toplumsal problemlere basit cevaplar bulması sosyolojinin statüsünde olumsuz bir etki yaratmaktadır. Benzer biçimde politik çevreler de kendi iddialarına karşı iddialar süren sosyolojik önerileri asimile etmekte ve böylelikle sosyolojinin gerçek değeri kamuda karşılığını bulamamaktadır (a.e.). Wickham (2012:341) ise sosyolojinin kamu ile olan 'sorunlu' ilişkisini sosyolojinin çekirdek nesnesi üzerine yapılan tartışmalar üzerinden değerlendirir. Wickham'a göre geç 19.yy ve erken 20.yy'da sosyolojinin nesnesi 'toplum' iken sosyoloji kamu ile daha yakından ilişkili olup kamusal tartışmalarla yüksek derecede bir ilişki içinde bulunurken sosyolojinin nesne ve/veya nesnelere ne olduğu ile ilgili tartışmalar sosyolojinin de kamu ile ilişkisini belirsiz hale getirmiştir. Wickham ayrıca Nollmann ve Strasser (2007) ile benzer biçimde sosyolojinin devletin ileri sürdüğü tezlere karşı düşünmeden, sırf tepki olsun diye ortaya koyduğu antitezlerden kendisini arındırması gerektiğini belirtir. Böylelikle devlet ve toplum arasında üretici karşılıklı ilişkiler kurulabilir. Öneri, sosyologların araştırma sonuçlarını kendilerine daha güvenerek sunmaları, toplumları ve sorunları anlamada kendi yeteneklerine güvenilmesi konusunda ısrar etmeleridir (Nollmann ve Strasser 2007:27; Wickham 2012:344).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Sosyolojide ve çocukluk sosyolojisindeki tartışma alanlarının ağırlıklı olarak kavramsal düzlemde gerçekleştirildiğini görüyoruz. Gerek sosyolojide gerekse çocukluk sosyolojisinde yer alan kavramsal düzeydeki tartışmalar ağırlıklı olarak, 'sosyal teorideki dikotomiler', 'ana gövde sosyoloji içinde alt alanların ya da uzmanlık alanlarının ve dolayısıyla çocukluk sosyolojisinin statüsü' ve 'sosyal problemler' çerçevesinde yürütülmektedir. Dolayısıyla

sosyolojideki ve çocukluk sosyolojisindeki mevcut durumlarından hareketle çocukların sosyolojinin geleceğinde yerlerinin neresi olabileceğine ve çocukluk sosyolojisinin geleceğinde ele alınma biçimlerinin ve teori-pratik statülerinin neler olabileceğine yönelik belirlemelerde bulunmamız bu temel tartışma noktalarına dayanmaktadır.

1- Sosyolojinin mevcut durumu ve geleceği ile ilişkili tartışmaların daha çok evrensellik-yerellik dikotomisi sosyolojinin bilimselliği, teori-pratik bütünleşmesi ve metodolojik konular biçiminde şekillendiği görülmektedir. Gerek sosyoloji açısından gerekse çocukluk sosyolojisi açısından sosyal gerçekliğin belirli kategorilere bölünerek birer dikotomi biçiminde okunmasının eleştirildiğini ve söz konusu dikotomileri aşma yolunda girişimlerde bulunduğu ve bu girişimlere yönelik samimi niyetlerin taşındığını gördük. Modern sosyolojinin dikotomilerinin çocukluk sosyolojisine de bir miras olarak taşınmasının sonuçlarını ve çocukluk sosyolojisinde modernist sosyolojik dikotomilerin bir yarar sağlamayacağına yer veren görüşlere değindik. Ancak gerek sosyoloji gerekse çocukluk sosyolojisi ile ilgili her düşünce ya da konu ya da yeni iddia(lar) her zaman kendi karşıtı ile ele alınmaya aday olacaktır. Sosyalın karşılıklılık niteliği, her olgunun diğer olgularla karşılıklılık ilişkisi temelinde anlamlandırılması zorunluluğunu getirir. Bu karşılıklılık tamamlayıcıdır, bütünleyicidir. Birbirine karşıt olduğu düşünülen ikilikler de birbirlerini tamamlamaları esasında, birbirlerine göre tanımlanmaları temelinde ontolojik statü kazandıkları için birlikte var olurlar. Dolayısıyla sosyal gerçekliği bir araya gelmesi asla olanaklı olmayacakmış gibi düşünülen karşıt ikilikler biçiminde tanımlamak ve böyle okumaya zorla(n)mak sosyalin bertaraf edilmesi demek olacaktır. Bu açıdan sosyolojide ve çocukluk sosyolojisinde sözü edilen dikotomilere yönelik olası çözümler aslında belli bir zaman sonra yeni bir dikotominin bir tarafı olmaya adaydır. Sosyal; karmaşık, dinamik ve diyalektik bir insan birlikteliğine işaret ederek sosyolojinin ana çerçevesini oluşturmaktadır. Bu açıdan hem sosyoloji hem çocukluk sosyolojisi açısından sosyal gerçekliği

oluşturan ve sosyal gerçekliğin bir sonucu olarak ortaya çıkan ikiliklerin sosyologlar tarafından hangi meşrulaştırma gerekçeleri ile okundukları, farklı sosyolojik kavrayışlara sebep olmaları açısından önemlidir.

2- Sosyoloji ve çocukluk sosyolojisinde teori-pratik bütünlüğünün sağlanmasına yönelik önemli metodolojik belirlemeler olduğu görülmektedir. Gelecekte sosyoloji açısından sosyal gerçekliği, çocukluk sosyolojisi açısından ise çocukluğu ve çocukların dünyasını anlamak ve açıklamak için nitel araştırmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

3- Sosyolojide tartışılan 'etnosentrik pozisyon' ve 'görelilik pozisyon'una çözüm olarak önerilen 'orta yol pozisyon'u yaklaşımı ile James ve arkadaşlarının (1998) çocukluğu incelemeye yönelik olarak geliştirdikleri ve 'sosyal olarak inşa edilmiş çocuk', 'kabile çocuğu', 'azınlık grubu çocuğu' ve 'sosyal yapısal çocuk' olarak tanımladıkları dörtlü yaklaşım arasında benzerlikler olduğunu söyleyebiliriz. Orta yol pozisyonu, sosyal dünyayı genellik düzeylerine göre teorileştirmeye dayanmaktadır. Sosyal dünyanın en genel düzeyine göre tüm insanlar benzerdir, dolayısıyla sosyal düzenlemeleri de benzerdir. 'Sosyal yapısal çocuk' yaklaşımı da toplumların değişmez ve süreklilik gösteren parçaları olmalarından hareketle tüm çocukların benzer olduklarını ve bu anlamda evrensel bir kategori oluşturdukları anlayışına dayanır. Daha somut düzeyde insanlar; kültürel, tarihsel ve sosyal açıdan önemli ölçüde farklılaşırlar. 'Sosyal olarak inşa edilmiş çocuk' yaklaşımı da evrensel bir çocukluk olmadığını dile getirerek kültürlere göre farklılaşan çocukluklar olduğu gerçeğine dikkat çeker.

James ve arkadaşları (1998) daha sonra, geliştirdikleri dört temel çocukluk yaklaşımını sosyal teinin 'faillik-yapı', 'evrensel-yerel', 'yerel-global', 'süreklilik-değişim' dikotomileri ile ilişkilendirerek sosyoloji ile çocukluk sosyolojisi arasında önemli bir ilişkisellik zinciri kurmuş olurlar. Sosyolojide olduğu gibi çocukluk sosyolojisinde de evrensel-yerel karşıtlığının ve bu karşıtlığa paralel diğer karşıtlıkların uçlarında yer alan kavramların-

gerçekliklerin-olguların birbirlerini tamamladıklarını dile getirerek çocukların ve çocukluğun da evrensel ve yerel arasındaki ilişkiyle anlamlandırılacağını ifade etmiş olurlar.

Tüm toplumların deneyimlerini evrensel kategorilerle açıklama gayretindeki etnosentrik tavır ile yeryüzündeki tüm çocukları tek tip bir çocukluk kategorisi altında açıklamaya çalışan çocukluk çalışmaları, modern Batı'nın evrenselci, ilerlemeci ve pozitivist varsayımlarıyla benzer biçimde ele alınmaktadır. Sosyoloji açısından evrensellik-yerellik probleminin hem farklı kültürler hem de sosyolojik teori-pratik ilişkisi açısından mutlak biçimde çözümlenmesi gibi bir çaba, sosyal gerçeklikte karşılığını bulamaz. Ekonomik, politik, kültürel ve sosyal açıdan eşitsiz örgütlenmiş bir dünyada tahakküm etme gücünü elinde bulunduran iktidarlar gerçekliği dönüştürme, yönetme gücüne sahip oldukları sürece, yeni dikotomiler yaratarak kendi varlıklarını inşa ettikleri sürece teorik düzlemde sözünü ettiğimiz birbirini bütünleyici-tamamlayıcı evrensel-yerel ilişkisinin realitede gerçekleşmesi olanaksız görülmektedir. Kavramsal düzlem ile gerçeklik düzlemi arasında düşünüldüğü gibi bir karşılıklılık ilişkisini yakalamak zordur. Bununla birlikte çocukluk çeşitliliğine yönelik farkındalığın artması (Prout 2005:7), evrensel ideal çocukluk tanımlamasına yönelik ciddi eleştiriler getirmesi sebebiyle çocukluk sosyolojisindeki evrensellik-yerellik sorununun çözümlenmesi sosyolojiye göre daha olanaklı görünmektedir.

4- Sosyoloji açısından bir konunun çok fazla netleşmediği görülebilir: Parçalanma ya da uzmanlaşma biçiminde tanımlanan teorik yönelimlerin veya konu alanlarının genel sosyoloji çatısı altında nasıl değerlendirileceği konusu açıklığa kavuşmamıştır: "Bugün sosyal bilimlerin ve hatta insan bilimlerinin içindeki entelektüel konu başlıklarını belirleyen tartışmaların çoğunun önemli ölçüde sosyoloji kaynaklı olduğunu, postmodernizm, bilgi toplumu, küreselleşme, günlük hayatın dönüşümü, cinsiyet ve cinsellik, çalışmanın ve ailenin değişen doğaları, alt sınıflar ve etnisite üzerine tartışmalara hep sosyolog yazarların öncülük etmiş" (Giddens 2011:18) olduğunu

görüyoruz. Yine çevre, feminizm, sağlık, yaşlılık gibi benzeri konu başlıkları sosyolojik yaklaşım ve teoriler içerisinde ele alınarak kavramsallaştırılmaktadır. Ancak çocukluğun da yer aldığı bu konuların genel sosyoloji içinde hangi statüde ele alındığı ya da nasıl ele alınması gerektiği ile ilgili belirlemelere açık biçimde rastlayamıyoruz. Genel olarak bu konuları sosyolojinin alt konuları, alt çalışma alanları olarak algılama eğilimimiz var. Bununla birlikte söz konusu algı, bu alanları sosyoloji içerisine nasıl yerleştirmemiz gerektiği ile ilgili yeterli açıklamayı sağlamamaktadır. Mesela Brechin (2008:468) bu konu alanlarının uzmanlaşmış çalışma alanları olarak çerçeveslendiğini ancak ana gövde sosyolojinin bir parçası olarak alınmadığını belirtir. Bu tartışma alanı çocukluk sosyolojisi açısından oldukça önemlidir. Biz de çalışmamızda 'çocukluk sosyolojisi' kavramını kullanarak çocuklar ve çocukluk kavramının sosyolojinin temel kavramsal ve metodolojik çerçevesi içerisinde açıklanabileceği, ele alınabileceği görüşünü paylaşıyoruz. Hatırlarsak çocukluk sosyolojisi üzerine çalışan sosyologlar açısından da çocukluk sosyolojisinin genel sosyoloji içindeki yeri ile ilgili tartışmalar, çözümlenmeyen bir tartışma alanı olarak varlığını sürdürmektedir. Dolayısıyla çocukluk çalışmaları sosyolojinin parçalanmasına mı yoksa belli alanlarda uzmanlaşmasına mı hizmet vermektedir sorusu hem sosyoloji hem çocukluk sosyolojisi açısından farklı görüşleri barındırmaktadır. Peck ve Bryant'ın (2007) sosyolojinin, disiplinle artık özdeşleşemeyecek pek çok çalışma alanına yoğun ilgi gösterdiğini belirten açıklamalarına yer vermiştik. Bu durumda şu soruları sormamız gerekir: sosyoloji ile özdeşleşen konu alanlarının ne olacağına yönelik kriter nedir? Kim ya da kimler tarafından nasıl belirlenecektir?

5- Çocukların daha önceki bölümlerde bahsedildiği üzere pek çok sosyal problemi yaşamakta oluşu özelde çocukluk sosyolojisinin genelde sosyolojinin duruşu-tavrı ile yakından ilişkilidir. Sosyolojinin sosyal problemler karşısında sergileyeceği tavır bir tercih konusu ile ilişkili görülmektedir (a.e.12): "Sosyologlar problem çözücüler olarak mı yoksa sosyal eleştiriciler olarak mı kabul görmek istiyorlar?".

Bu soruyu sosyoloji, teori yönelimli araştırmalar mı yapmak yoksa politika yönelimli araştırmalar mı yapmak istiyor gibi bir soruyla da destekleyebiliriz. Teori ve pratik arasındaki karşılıklı ilişkinin güçlü karakterini ihmal etmeden sosyologların kendi seslerini kamusal alanda hangi çerçeveden duyurmak istedikleri önemli bir statü belirleyicisi konumundadır.

Nollmann ve Strasser'in (2007) sosyolojik araştırmaların kamuda çok da sempati ile karşılanmadığı belirlemelerini hatırlarsak, sosyolojinin sosyal problemlere çözümler üretme ve bu çözümleri kamu ile etkili biçimde paylaşma gayreti içinde olması, halen bilimselliği tartışılan sosyolojiye olumlu bir pencere açacak gibi görünmektedir. Giddens'in (2011:18) "günümüzde hayatımızı yapılandıran toplumsal güçleri kavramada sosyolojik düşünce diğer tüm entelektüel çabalardan çok daha önemlidir" belirlemesinin iyimserliği sosyoloji için henüz geç olmadığını göstermektedir. Sosyolojinin sosyal problemlere yönelik çözümler üreten bir çalışma olması gerekliliğini Giddens (a.e.16), William Julius Wilson'un önerisi üzerinden dile getirir: "Sosyologlar bir an önce kamu politikasının meseleleriyle ilgili araştırmalar yapmalı ve çalışmalarının doğurabileceği geniş kapsamlı tartışmalara etkin şekilde katılmalıdır". Yine Peck ve Bryant (2007:13) da 21.yy'ın başlarında sosyologların karmaşık sosyal sistemler içine gömülmüş sosyal problemlere verilmekte olan aşılabeledik cevaplara meydan okuma sorumluluğunu alacaklarını dile getirmektedirler. Sosyoloji bir yandan teori yönelimli çalışmalara devam ederken diğer yandan politika yönelimli araştırmalara belki daha da ağırlık vererek sesini kitlelere etkili biçimde iletme şansını bulabilecektir. Ancak Giddens gibi iyimser olmayanlar da bulunmaktadır. Mesela Brechin (2008:471) yoksulluk, eşitsizlik, ırkçılık gibi konularda sosyolojinin adım atmadığını ve benzer şekilde örneğin sosyal dünyamızı radikal biçimde etkileyeceğini ve değiştireceğini söylediği güncel iklim değişikliği konusunda da bir girişimde bulunmadığını dile getirir. Lever-Tracy (2008:452) de yine iklim değişikliği ile ilgili olarak kaos ve barbarizme yol açacak bu

problem karşısında sosyologların neden sessiz durduklarını sorar. Sosyologların gelecek yönelimli çalışma eğiliminde olmamaları, sonuçları bakımından sosyal olgularla ilişkili olan iklim değişikliği gibi natüralist açıklamalara şüphe duymaları, hemen tüketilen-moda konuları çalışma eğiliminde olmaları, geleceğe dönük sorumluluk almaktan vazgeçmiş olmaları, sosyal problemler üzerinden geleceği inşa etme sorumluluğundaki sosyo-politik beceriksizlikleri ya da bunu gerçekten istememeleri, geleceğin empirik olarak ulaşılabilir olmamasından dolayı bugünden geleceğe nedensellik üzerinden belirlemeler yapma konusundaki bilimsel çekinceleri (Lever-Tracy 2008; Adam 2004) temel nedenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sosyologların genelde sosyal problemlere özelde çocukların yaşadıkları sosyal problemlere yönelik çözümler ve politikalar üretme yönünde, bu çalışmanın sınırlılıkları kapsamında, belirleyici bir tutumları olduğunu söylemek zor görünmektedir. Sosyologların dikkatleri daha çok sosyolojinin epistemolojik ve ontolojik statüsüne yönelik kavramsal ve metodolojik ilgilere dönüktür. Çocukluk sosyologları açısından da benzer bir durum olduğunu söyleyebiliriz. Çocukluk sosyolojisinin tartışma alanları bölümünde yer verdiğimiz konuları hatırlayacak olursak, onların da çocukluk sosyolojisini daha çok kavramsal ve metodolojik düzeyde tartıştıklarını, çocukların yaşadıkları problemlerle ilgili çözümler ve kamu politikaları oluşturma yönünde pek bir eğilim taşımadıklarını ifade etmemiz olanaklıdır.

Çocukluk sosyolojisi alanında çalışan sosyologların temel amaçlarından biri çocuklara ve çocukluğa sosyolojide yer açmaktır. Her ne kadar çocukluk sosyolojisinde çeşitli kavramsal tartışmalar devam ediyor olsa da çocukluk sosyolojisi alanında çalışan sosyologların, çocukluğu bilimsel bir alan statüsünde inşa ederek sosyolojiye eklemleme çabasında olmaları oldukça önemlidir ve çocukların geçmişteki gibi sosyolojide çok fazla ihmal edilmeyeceklerine yönelik bir umut vermektedir. Çocukluk sosyologlarının bu

çabalarına sosyolojinin ne cevap vereceği, bahsettiğimiz mevcut tartışmalar çerçevesinde biraz belirsiz görülmekle birlikte gerek çocukluk sosyologlarının çalışmaları gerek kamusal alanda çocuklara yönelik duyarlılığın özellikle çocukların yaşadıkları sosyal problemlerle artması gerekse ulusal ve uluslar arası sözleşme ve uygulamalar, sosyolojinin çocuklara ve çocukluk söylemine çok da fazla kapalı kalmasına olanak tanımayacaktır. Sosyoloji ana gövdesi içinde, "grand teoriler dönmelidir" ve "sosyoloji ile ilişkisiz pek çok alan disiplinle özdeşleştirilmektedir" türünden parçalanmaya yönelik eleştiriler oldukça başat bir söylem haline gelmiş olsa da sosyal gerçekliğin dinamik, değişen, canlı karakteri; o gerçekliği karşılıklı olarak üretilen insan birliktelikleri üzerinden kavramsallaştırmaya çalışan sosyolojik teorilerin direncini belli bir tarihsellikte kıracaktır. Dolayısıyla çocuklar üzerinden sosyolojinin geleceğine baktığımızda çocuklar ve çocukluk söylemi, sosyoloji ana gövdesi içinde geçmişe göre daha belirgin bir yere sahip olacaktır. Bununla birlikte sosyolojik mevcut tartışmalar çerçevesinde bu yerin hangi ontolojik ve epistemolojik kabullerle inşa edileceğine yönelik çok net belirlemeler yapmak olanaklı değildir. Gördüğümüz gibi ana gövde sosyoloji çerçevesindeki mevcut tartışmalar temelinde çocuklar gibi sosyal kategorilere yönelik bir söylem geliştirilmemiş olması net belirlemeler yapma olanaksızlığına katkıda bulunmaktadır. Sosyolojinin muhafazakar yapısı; her ne kadar çocukluk sosyolojisi gibi önemli alanlar seslerini duyuruyor olsa da sosyal gerçeklik üzerindeki teorik tercihlerde daha baskın durmaktadır.

KAYNAKÇA:

- ADAM, Barbara (2004) "Towards a New Sociology of the Future"
<http://www.cf.ac.uk/socsi/futures/newsociologyofthefuture.pdf>
- ALANEN, Leena (1988) "Rethinking Childhood", *Acta Sociologica*, (31), 1: 53-67, Taylor&Francis.
- AMBERT, Anne-Marie (2001) *The Effect of Children on Parents*, USA: The Haworth Press.
- ARCHARD, David (1993) *Children: Rights and Childhood*, London: Routledge.
- ARIÈS, Philippe (1962) *Centuries of Childhood, A Social History of Family Life*, New York: Alfred A. Knopf.
- BAUMAN, Zygmunt (2001) *The Bauman Reader*, P. Beilharz (ed.), UK:Blackwell.
- BERARDO, Felix M. and Constance L. Shehan (2007) "Family Sociology in the 21st Century" *21st Century Sociology: A Reference Handbook*, vol.1 Clifton D. Bryant, Dennis L. Peck (ed.), pp.289-295, USA:Sage.
- BOYDEN, Jo (1997) "Childhood and the Policy Makers: A Comparative Perspective on the Globalization of Childhood", *Constructing and Reconstructing Childhood*, Allison James, Alan Prout (ed.) pp.187-225, London: UK Falmer Press.
- BRECHIN, Steven R. (2008) "Ostriches and Change: A Response to Global Warming and Sociology", *Current Sociology*, 56 (3): 467-474.
<http://csi.sagepub.com/cgi/content/abstract/56/3/467>
- COMTE, Auguste (1908) *A General View of Positivism*, translated from the French by J. H. Bridges, London: George Routledge&Sons Limited.
- COMTE, Auguste (1998) *The Essential Writings Auguste Comte and Positivism*, Gertrud Lenzer (ed.), USA: Transaction Publishers.
- CONNELL, Raewyn (2010) "Learning from Each Other: Sociology on a World Scale", *The ISA Handbook of Diverse Sociological Traditions*, Sujata Patel (ed.), pp.40-51, Sage: London.
- CORSARO, William (1997) *The Sociology of Childhood*. USA: Pine Forge.
- ÇELEBİ, Nilgün (2001) *Sosyoloji ve Metodoloji Yazıları*, Ankara:Anı.

- DOEK, J. (1991) "The Future of Europe's Children", *The Child in The World of Tomorrow*, 444-448, UK: Elsevier Science.
- DUNCAN, Greg J., Jeanne Brooks-Gunn, W. Jean Yeung, Judith R. Smith (1998) "How Much Does Childhood Poverty Affect the Life Chances of Children?", *American Sociological Review*, Vol.63, pp.406-423.
- DURKHEIM, Emile (1998) *Selected Writings*, Anthony Giddens (ed.), Cambridge University Press.
- ECEVİT, Yıldız (2012) "Aile, Kadın ve Devlet İlişkilerinin Değerlendirilmesinde Klasik ve Yeni Yaklaşımlar", *Kadın Araştırmaları Dergisi* <http://www.iudergi.com/tr/index.php/kadin/article/viewFile/12349/11581>.
- GANDER, Mary ve Harry W. Gardiner (2001) *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, çev. A. Dönmez, N.Çelen, B.Onur, Ankara:İmge.
- GIDDENS, Anthony (1991) Structuration Theory: past, present and future", *Giddens' Theory of Structuration: A Critical Appreciation*, Christopher G. A. Bryant and David Jary (ed.), London: Routledge.
- GIDDENS, Anthony (2011) *Sosyolojinin Savunusu*, çev. İbrahim Kaya, İstanbul: Say.
- GITINS, Diana (2009) "The Historical Construction of Childhood", *An Introduction to Childhood Studies*, second edition, Mary Jane Kehily (ed.), pp.35-49, UK: Mc Graw Hill.
- HANCOCK, Black Hawk and Roberta Garner (2009) *Changing Theories: New Directions in Sociology*, University of Toronto Press.
- HELANDER, Einar (2008) *Children and Violence: The World of the Defenceless*, UK: Palgrave.
- HOROWITZ, Irving Louis (1994) *The Decomposition of Sociology*, USA: Oxford University Press.
- JAMES, Allison (2004) "Understanding Childhood from an Interdisciplinary Perspective", *Rethinking Childhood*, Peter B. Pufall and Richard P. Unsworth (ed.), pp.25-37, NJ: Rutgers University Press.
- JAMES, Allison and Alan Prout (1997) "Introduction", *Constructing and Reconstructing Childhood*, Allison James, Alan Prout (ed.), London: UK Falmer Press.
- JAMES, Allison, Chris Jenks and Alan Prout (1998) *Theorizing Childhood*. UK: Polity.
- JENKS, Chris (1996) *Childhood*. London: Routledge.
- KEAT, Russel ve John Urry (1994) *Bilim Olarak Sosyal Teori*, çev. Nilgün Çelebi, Ankara: İmge.
- KEHILY, Mary Jane (2009) "Understanding Childhood: An Introduction to Some Key Themes and Issues", *An Introduction to Childhood Studies*, second edition, Mary Jane Kehily (ed.), pp.1-16, UK: Mc Graw Hill.
- KING, Michael (2004) "The Child, Childhood and Children's Rights within Sociology", http://www.brunel.ac.uk/786/pdf/law/king_kclr.pdf.
- LAYDER, Derek (2006) *Sosyal Teoriye Giriş*, çev. Ümit Tatlıcan, İstanbul: Küre.
- LEONARD, Madeleine (2005) "Children, Childhood and Social Capital: Exploring the Links", *Sociology*, 39 (4): 605-622. London: Sage.
- LEVER-TRACY, Constance (2008) "Global Warming and Sociology", *Current Sociology*, 56 (3): 445-466 <http://csi.sagepub.com/cgi/content/abstract/56/3/445>
- MACKAY, Robert W. (1994) "Conceptions of Children and Models of Socialization", *Studying the Social Worlds of Children, Sociological Readings*, Frances C. Waksler (ed.), pp.23-37, UK: Taylor&Francis.
- MAYALL, Berry (2001) "Towards a Sociology of Child Health", *Sociology of Health&Illness*, vol.20 No.3, pp.269-288.
- MURPHY, John W. (2000) *Postmodern Sosyal Analiz ve Postmodern Eleştiri*. çev.Hüsamettin Aslan, İstanbul:Paradigma.
- NEUSTADTER, Roger (1992) "An End To 'Childhood Amnesia'; The Utopian Ideal of Childhood in Critical Theory", *Mid-American Review of Sociology*, 16 (2): 71-80.
- NOLLMANN, Gerd and Hermann Strasser (2007) "The History of Sociology: The European Perspective" *21st Century Sociology: A Reference Handbook*, vol.1 Clifton D. Bryant, Dennis L. Peck (ed.), pp.15-27, USA: Sage.
- PECK, Dennis L. and Clifton D. Bryant (2007) "The Sociological Perspective" *21st Century Sociology: A Reference Handbook*, vol.1 Clifton D. Bryant, Dennis L. Peck (ed.), pp.2-14, USA: Sage.
- POSTMAN, Neil (1995) *Çocukluğun Yokoluşu*, çev. Kemal İnal, Ankara: İmge.
- PROUT Alan and Allison James (1997) "A New Paradigm for the Sociology of Childhood? Provenance, Promise and Problems", *Constructing and Reconstructing Childhood*, Allison

James, Alan Prout (ed.), pp.7-32, London: UK Falmer Press.

PROUT, Alan (2005) *Future of Childhood: Towards the interdisciplinary study of children*, Routledge&Falmer.

PUFALL, Peter B. and Richard P. Unsworth (2004) "Introduction: The Imperative and the Process for Rethinking Childhood" *Rethinking Childhood*, Peter B. Pufall and Richard P. Unsworth (ed.), pp.1-21, NJ: Rutgers University Press.

PUNCH, Samantha (2003) "Childhoods in the Majority World: Miniature adults or tribal children?", *Sociology*, 37 (2): 277-295.

QVORTRUP, Jens (1997) "A Voice for Children in Statistical and Social Accounting: A Plea for Children's Right to be Heard", *Constructing and Reconstructing Childhood*, Allison James, Alan Prout (ed.), pp.83-103, London: UK Falmer Press.

QVORTRUP, Jens (2005) "Varieties of Childhood", *Studies in Modern Childhood*, Jens Qvortrup (ed.), pp.1-20, Palgrave UK.

SGRITTA, G.B. (1991) "Childhood and the Demographic Transition- What Can We Expect in the Next 15 Years?", *The Child in The World of Tomorrow*, pp.7-17, UK: Elsevier Science.

SUE, Scott, Stevi Jackson and Kathryn Backett-Milburn (1988), "Swings and roundabouts: risk anxiety and the everyday worlds of children", *Sociology*, 32 (4): 689-705, Sage. http://www.ipce.info/library_2/files/swings.htm.

SWINGWOOD, Alan (1998) *Sosyolojik Düşüncenin Tarihi*, çev. Osman Akınhay, Ankara: Bilim ve Sanat yayıncılık.

SZTOMPKA, Piotr (2010) "One Sociology or Many", *The ISA Handbook of Diverse Sociological Traditions*, Sujata Patel (ed.), pp.21-28, Sage, London.

THOMAS, H. ve D. Walsh (1998) "Modernity/Postmodernity", *Core Sociological Dichotomies*, Chris Jenks (ed.), pp. 363-390, London: Sage.

TOURAINÉ, Alan (2007) "Sociology After Sociology", *European Journal of Social Theory*, 10 (2): 184-193.

TURMEL, Andre (2008) *A Historical Sociology of Childhood*, Cambridge University Press.

TURNER, Jonathan H. (2007) "Sociological Theory in the 21st Century" *21st Century Sociology: A*

Reference Handbook, vol.1 Clifton D. Bryant, Dennis L. Peck (ed.), pp.45-57, USA: Sage.

TURNER, Bryan S. (2012) "Sociology in the USA and Beyond: A half-century decline" *Journal of Sociology*, 48 (4): 364-379, USA: Sage.

VIGILANT, Lee Garth and John Williamson (2007) "The Sociology of Socialization" *21st Century Sociology: A Reference Handbook*, Vol.1 Clifton D. Bryant, Dennis L. Peck (ed.), pp.143-152, USA: Sage.

WALSH, D. (1998a) "Subject/Object" *Core Sociological Dichotomies*, Chris Jenks (ed.), pp.275-298 London: Sage.

WALSH, D. (1998b) "Structure/Agency" *Core Sociological Dichotomies*, Chris Jenks (ed.), pp.8-33 London: Sage.

WELLS, Karen (2009) *Childhood in a Global Perspective*, UK: Polity.

WAKSLER, Frances C. (1994a) "Beyond Socialization" *Studying the Social Worlds of Children, Sociological Readings*, Frances C. Waksler (ed.), pp.12-22, UK: Taylor&Francis.

WAKSLER, Frances C. (1994b) "Studying Children: Phenomenological Insights" *Studying the Social Worlds of Children, Sociological Readings*, Frances C. Waksler (ed.), pp.60-69, UK: Taylor&Francis.

WOODHEAD, Martin (2009) "Childhood Studies: Past, Present and Future", *An Introduction to Childhood Studies*, second edition, Mary Jane Kehily (ed.), pp.17-31, UK: Mc Graw Hill.

WICKHAM, Gary (2012) "Sociology's Object(s) and the Discipline's Relevance: Introduction to the Special Issue", *Journal of Sociology*, 48 (4): 339-345, USA: Sage.